

Міністерство освіти та науки України
Чорноморський національний університет імені Петра Могили
Факультет філології
Кафедра англійської філології та перекладу

УДК

«Допущено до захисту»

В. о. завідувача кафедри англійської філології та
перекладу

_____ Людмила ШЕРСТЮК
(підпис)

“ ____ ” _____ 2024 року

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на здобуття ступеня вищої освіти магістр

за освітньо-професійною програмою «Сучасна англійська мовна комунікація і переклад –
англійська мова і література та друга іноземна мова»
зі спеціальності 035 Філологія (спеціалізація 035.041 германські мови та літератури
(переклад включно), перша – англійська)

**на тему: «Відтворення граматичної категорії означеності / неозначеності в англо-
українському художньому перекладі»**

Виконала:

студентка VI курсу, групи 641мз
Мшанецька Валерія Миколаївна

_____
(підпис)

Науковий керівник:

кандидат філологічних наук,
доцент кафедри англійської філології та перекладу
Кузенко Галина Миколаївна

_____
(підпис)

Рецензент:

кандидат педагогічних наук
доцент кафедри англійської філології та перекладу
Абабілова Наталія Миколаївна

_____
(підпис)

Засвідчую, що в цій кваліфікаційній
роботі немає запозичень із праць
інших авторів без відповідних посилань
Здобувач _____

(підпис)

Миколаїв - 2024р.

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ I. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ХУДОЖНЬОГО ПЕРЕКЛАДУ	7
1.1 Роль художнього перекладу як виду міжкультурної комунікації	7
1.2 Основні ознаки та категорії художнього тексту	11
1.3 Граматична категорія означеності / неозначеності в англійській мові	17
1.4 Способи ретрансляції граматичної категорії означеності / неозначеності в англо-українському художньому перекладі	27
РОЗДІЛ II. РЕПРЕЗЕНТАЦІЯ ГРАМАТИЧНОЇ КАТЕГОРІЇ ОЗНАЧЕНОСТІ / НЕОЗНАЧЕНОСТІ В АНГЛО-УКРАЇНСЬКОМУ ХУДОЖНЬОМУ ПЕРЕКЛАДІ РОМАНУ КОЛІН ГУВЕР «ВЕРІТІ»	34
2.1 Роман Колін Гувер «Веріті» як об'єкт дослідження	34
2.2 Аналіз відтворення означеного артикля як детермінативу граматичної категорії означеності / неозначеності в україномовному перекладі роману Колін Гувер «Веріті»	36
2.3 Аналіз передачі неозначеного артикля як детермінативу граматичної категорії означеності / неозначеності в україномовному перекладі роману Колін Гувер «Веріті»	50
ВИСНОВКИ	61
SUMMARY	65
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	68
ДОДАТКИ	74
Додаток 1	74
Додаток 2	75

ВСТУП

Одним з основних аспектів перекладу, а особливо художньої прози, є забезпечення його еквівалентності та адекватності. Тексти та твори, написані в художньому стилі, мають свої певні особливості, що роблять процес перекладу складнішим. Важливу роль у галузі перекладознавства займає питання відтворення категорії означеності / неозначеності українською мовою. В англійській мові ця категорія є граматичною і виражається за допомогою означеного та неозначеного артиклів.

Одним з найскладніших питань англійської граматики є проблема артиклів та їх місця в мові. Незважаючи на величезну кількість літератури з питань дослідження такого граматичного явища, як артиклі, досі більшість науковців не дійшли єдиної думки з питання його значення та функції.

Надзвичайно важливу роль у перекладознавстві займає питання перекладу артиклів англійської мови українською мовою. Відмінності у граматичному устрої англійської та української мов викликають певні труднощі під час перекладу, зокрема необхідність відтворити засоби вираження категорії означеності / неозначеності іншими лексико-граматичними засобами.

Проблеми художнього перекладу досліджували вчені, серед яких: О. Потебня (здійснював переклади давніх літературних творів; досліджував проблеми еквівалентності, стилістичної відтворюваності, емоційної виразності, культурної адаптації тощо), М. Драгоманов (у своїх публіцистичних працях відображав ряд проблем, серед яких обговорював наслідування та оригінальність та специфіку національної мови), В. Жирмунський (досліджував лінгвістичні аспекти перекладу, літературний

переклад, еквівалентність та адекватність перекладу), Л. Гринько (вивчала семантику та прагматику перекладу, а також міжкультурні аспекти перекладу), Т. Павленко (досліджувала мовні аспекти перекладу, а також теорію та практику перекладу в сучасному світі) тощо.

Актуальність проведеного дослідження зумовлена потребою глибокого вивчення категорії означеності/неозначеності та відсутністю докладних праць щодо труднощів відтворення її у цільовій мові.

Об'єктом дослідження є оригінал роману Колін Гувер "Verity" та його україномовний переклад, здійснений Сергієм Ковальчуком (2021 рік, видавництво "Рідна мова").

Предметом вивчення є граматична категорія означеності / неозначеності в оригіналі та її відтворення в україномовному перекладі роману Колін Гувер «Веріті».

Мета роботи полягає у комплексному вивченні категорії означеності / неозначеності в англійському художньому творі "Verity" та визначенні засобів її ретрансляції в україномовному художньому перекладі шляхом аналізу структурно-семантичних особливостей тексту та його чинників.

Досягнення поставленої мети обумовило необхідність вирішення наступних завдань:

- встановити основні ознаки та категорії художнього тексту;
- дослідити та визначити поняття «граматична категорія», граматична категорія означеності / неозначеності;
- виявити та провести зіставний аналіз граматичної категорії означеності / неозначеності у оригінальній та перекладній версії роману «Веріті»;
- висвітлити способи та перекладацькі труднощі у ретрансляції категорії означеності / неозначеності.

При вирішенні сформульованих завдань було використано наступні **методи** дослідження: метод лінгвістичного спостереження, метод контекстуального аналізу, метод перекладацьких трансформацій, метод кількісного аналізу. Метод лінгвістичного спостереження застосовувався для вивчення структур англійської та української мов, включаючи граматичні особливості, семантику та інші мовні аспекти. Метод контекстуального аналізу було використано з ціллю вивчення і розуміння контексту, в якому виникає переклад, дослідження вживання різних мовних одиниць та їх передачі при перекладі в залежності від контексту. Метод перекладацьких трансформацій було застосовано з метою аналізу та вивчення змін, які відбуваються під час перекладу; для вивчення змін у синтаксисі, структурі речень, логічній організації тексту при перекладі; для порівняння способів ретрансляції граматичної категорії означеності / неозначеності в англо-українському художньому перекладі. Метод кількісного аналізу застосовувався для здійснення статистичного аналізу використання способів передачі граматичної категорії означеності / неозначеності в україномовному художньому перекладі тексту.

Матеріалом дослідження було обрано оригінал роману Колін Гувер «Веріті» та його україномовний переклад Сергія Ковальчука (2021 рік, видавництво «Рідна мова»).

Новизна даного дослідження полягає у застосуванні змішаної методики дослідження, ілюстративного матеріалу, який слугував джерелом дослідження, та спроби комплексного підходу до вивчення такого явища як граматична категорія означеності/неозначеності.

Теоретична цінність даної роботи полягає у дослідженні граматичної категорії означеності / неозначеності, способів її вираження в англійській мові

та засобів її ретрансляції в українській мові, особливостей її функціонування у тексті та у комплексному підході до вивчення даного явища.

Практична цінність даного дослідження полягає у можливості використання його результатів на лекційних та семінарських заняттях із теоретичної та порівняльної граматики, а також теорії та практики перекладу з англійської мови.

Структура дослідження. Дипломна робота складається зі вступу, двох розділів дослідження, висновків, списку використаної літератури та додаткового матеріалу. Загальний обсяг роботи становить 80 сторінок, з них 73 сторінки основного тексту. Список використаних джерел налічує 75 позицій.

РОЗДІЛ I. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ХУДОЖНЬОГО ПЕРЕКЛАДУ

1.1 Роль художнього перекладу як виду міжкультурної комунікації

Виникнення міжкультурної комунікації, як і більшості наук і процесів, було зумовлено потребами людства. Згідно з твердженням В.М. Манакіна, комунікацію можна досліджувати як і у широкому розумінні «канали засобів передачі та одержання інформації, де задіяні машинні прилади, штучний інтелект... тощо» [43, с.8], так і у вузькому сенсі в якості головного способу спілкування. Тому під «комунікацією» слід також розуміти обмін думками і досягненнями в процесі ведення спілкування. Більшість науковців єдині у своїх твердженнях про те, що зародження міжкультурної комунікації відбулося ще за античних часів, коли людям доводилося встановлювати контакти і знаходити спільну мову з чужинцями, і процес цей вимагав певних знань про відмінності культурних засад народів.

Перш ніж досліджувати художній переклад як один із видів міжкультурної комунікації, потрібно розглянути погляди різних вчених на зміст такого поняття, як «міжкультурна комунікація». Згідно з визначенням Ю.І. М'язової, цей процес можна трактувати як набір вмінь, якими потрібно користуватися в процесі спілкування, оскільки взаємодія з іншою культурою вимагає певних знань та навичок, розуміння успадкованих та усталених норм народів, які є частиною різних національних та етнічних спільнот [46]. Ф.С. Бацевич зазначав, що «міжкультурна комунікація – це процес спілкування (вербального і невербального) людей (груп людей), які належать до різних національних лінгвокультурних спільнот, як правило послуговуються різними ідентичними мовами, відчувають лінгвокультурну «чужинність» партнера по спілкуванню, мають різну комунікативну компетенцію, яка може стати

причиною комунікативних невдач або культурного шоку в спілкуванні» [3, с.19].

Більшість вчених будують власне визначення терміну «міжкультурної комунікації» на протиставленні міжкультурного та внутрішньокультурного спілкування. Також слід зазначити, що Л. В. Клименко називає комунікацію між представниками різних субкультур у межах однієї національної культури міжсубкультурною [28].

Важливим видом міжкультурної комунікації є переклад. Він являє собою комплексну діяльність, у процесі якої відбувається взаємодія різних народів, культур, менталітетів та усталених норм і традицій. Отже, переклад є одним із шляхів міжкультурного спілкування, а одне з найголовніших його завдань полягає у створенні таких іншомовних відповідників, які б змогли стати повноцінною заміною тексту-оригіналу на змістовому, функціональному та структурному рівнях. Виділяють такі ролі художнього перекладу в процесі міжкультурної комунікації:

- Подолання мовних бар'єрів. Художній переклад дозволяє подолати мовні обмеження, що існують між різними культурами, і допомагає передати інформацію, емоції та культурні особливості тексту в іншу мову.
- Відтворення культурних особливостей. Перекладачі ставлять перед собою завдання не лише передати смисловий зміст тексту, але й відтворити культурний контекст та особливості авторського світогляду. Це дозволяє читачам з інших культур краще розуміти специфіку тексту.
- Розширення культурного досвіду. Через переклад художніх творів люди отримують можливість ознайомитися зі специфікою життя, традиціями та історією інших культур.

- Відтворення естетики. Переклад дозволяє відтворити красу та естетику оригіналу в культурному аспекті іншої мови, що розширює можливості сприйняття та відчуття читача.

Художній переклад виступає не лише як технічний акт, але і як творчий процес, що об'єднує мови та культури, сприяючи глибшому розумінню та взаємодії між людьми різних національностей і традицій. Так, М.Ф. Рильський порівнює перекладача з мисливцем, а сам процес перекладу називає «полюванням» за необхідним, влучним словом [54].

Серед вчених, які займалися вивченням художнього перекладу як виду міжкультурної комунікації, слід відзначити таких: Дж. Гіллс (вивчав міжкультурний аспект перекладу; досліджував вплив перекладу на розуміння і сприйняття інших культур; вивчав роль перекладу в зародженні міжкультурного діалогу), Гі Дебор (підкреслював важливість перекладу як мовчазного діалогу між авторами та читачами з різних культур), Г. Хегельмайр (вивчав взаємозв'язок між літературним перекладом та культурною комунікацією; ставив питання про те, як елементи культурного контексту відображаються в перекладі).

Сучасна лінгвістика переживає активне підвищення цікавості до проблем перекладу, що, в свою чергу, є важливим фактором зростання ролі процесів міжкультурного спілкування в реаліях сьогодення. Деякі лінгвісти вважають, що для даного процесу треба застосовувати поняття набагато ширше за переклад, а саме — двомовна комунікація.

Основною метою міжкультурної комунікації є досягнення порозуміння шляхом подолання міжкультурних відмінностей. Переклад, у свою чергу, перебуває в центрі двох культурних сфер: сфери, представлені текстом, який підлягає перекладу, і сфери, представлені мовною системою іншого народу, засобами якої і має бути зроблений переклад. Отже, перекладач має володіти

певним набором навичок і вмінь, серед яких: оперування щонайменше двома мовами, а також знання культури, історії, політики краю, мовами яких він оперує. Отже, переклад можна також визначити як декодування значень одиниць мови оригіналу одиницями мови перекладу, що передбачає закриття своєрідних «пропусків», які існують в цільовій мові порівняно з мовою оригіналу. Саме у таких ситуаціях перекладач повинен проявити винахідливість, застосувати свої навички та вміння і спрямувати їх на збереження національного колориту і культурної забарвленості тексту оригіналу та передачу його читачеві зовсім протилежного культурного середовища. У процесі художнього перекладу, окрім наявності таких «пропусків», можуть виникати й інші труднощі, наприклад, наявність у тексті оригіналу певних мовних одиниць, які несуть в собі інформацію про «національну інформацію про культурні цінності, реалії тощо» [45, с.9]. Переклад є важливим фактором впливу на літературний процес. Найбільшим проявом взаємодії культури різних країн є художній переклад, який, фактично, є вагомою частиною національно-літературного процесу і посередником між літературами різних етносів, і під час якого перекладач зазнає найбільших труднощів. Художній переклад володіє різними функціями мови, зокрема естетичною. Ідейно-образна структура тексту мовою оригіналу може бути спотвореною і зруйнованою за умови, коли перекладач за відсутності знань чи через брак компетенції не в силі досягнути історичне підґрунтя та причини написання твору. М. Ф. Рильський писав наступне: «Художній твір повинен перекладатися не від звуку до звуку, не від слова до слова, не від фрази до фрази, а від ланки ідейно-образної структури оригіналу до відповідної ланки перекладу» [54].

Більшість вчених надають власне визначення цьому терміну. В. М. Манакін трактує цей процес як набір вмінь, якими потрібно користуватися в

процесі спілкування, оскільки взаємодія з іншою культурою вимагає певних знань та навичок, розуміння норм, цінностей та культурних особливостей інших спільнот. Ф.С. Бацевич визначав міжкультурну комунікація як процес спілкування (вербального і невербального) людей (груп людей), які належать до різних національних лінгвокультурних спільнот. Метою міжкультурної комунікації визначається досягнення порозуміння шляхом подолання міжкультурних відмінностей [3].

Більшість вчених визначають художній переклад як важливу ланку в процесі міжкультурної комунікації. Його функції визначаються як наступні: подолання мовних бар'єрів, відтворення культурних особливостей, розширення культурного досвіду, відтворення естетики. Художній переклад у даному процесі виступає не лише як технічний акт, але і як творчий процес, що об'єднує мови та культури, сприяючи глибшому розумінню та взаємодії між людьми різних національностей і традицій. Отже, переклад надає всі можливості, способи і засоби для збагачення власної культури шляхом ознайомлення, усвідомлення та осмислення культурних надбань та здобутків інших народів. Перекладач, у свою чергу, стає провідником у процесі побудови міжкультурних зв'язків та мостів, сприяє руйнуванню мовних бар'єрів та встановленню контактів між різними етносами.

1.2 Основні ознаки та категорії художнього тексту

Художній текст — це термін на позначення твору, що передусім має естетичну та розважальну функції. Це робота літературного характеру, яка містить в собі мову, сюжет та певну символіку, використані з метою викликання естетичної насолоди в читача. Художній текст може бути представлений різними формами, такими як: оповідання, повість, роман, поезія, драма тощо. Головним елементом художнього твору є мова, оскільки

вона є інструментом у руках автора, за допомогою якого він передає реципієнту свої ідеї та почуття, а також налаштовує читача на певний настрій та надає тексту емоційного звучання. У свою чергу, сюжет — це виклад подій, які відбуваються у самому творі. Він може бути простим чи складним, включати в себе багато сюжетних ліній або ж тримати одну лінію розповіді. Проте незалежно від вищезгаданих характеристик сюжету, він завжди мусить бути логічно побудованим. Ще один не менш важливий елемент художнього твору — це його ідеї та символіка. Дані інструменти допомагають авторові наповнити твір своїми поглядами, думками, філософськими спрямуваннями тощо. Усі перелічені складові художнього тексту допомагають літературним критикам оцінювати твір, опираючись на ті чи інші критерії.

Мова художнього тексту особлива, адже з її допомогою автор закодує у своєму творі глибинні смисли. Ознаки художнього тексту — це характеристики та риси, які визначають літературні твори, що мають художню спрямованість. Ці ознаки можуть включати стилістичні, семантичні, структурні та естетичні елементи, які відрізняють художні тексти від інших видів текстів. Вивченням ознак художнього тексту займалися вчені, серед яких можна відзначити таких: Р. Якобсон (зробив значний внесок у вивчення структури художнього тексту та взаємодії у ньому мовних функцій), Т. С. Еліот (вивчав структуру та семантику художніх творів, акцентуючи увагу на взаємодії мови та культури), Ю. Шевельов (вивчав структуру та стилістику художнього тексту та займався аналізом літературної мови), І. Огієнко (вивчав структуру художнього тексту, його роль у формуванні культурного середовища та взаємодію із національною ідентичністю), А. Малишко (вивчав проблеми семантики та структури художнього тексту, особливості літературної експресії) тощо. Визначають наступні ознаки художнього тексту [15]:

- 1) Образність (образ як персонаж; словесний образ тощо);
- 2) Естетика мовлення, основна задача якої — викликати в читача почуття прекрасного і розвивати його;
- 3) Інтенсивність вираження або експресія (використання емоційно забарвленого мовлення задля вираження ставлення до тих чи інших персонажів, подій тощо);
- 4) Зображуваність (використання художніх засобів виразності, таких як епітети, метафори, алегорії, гіперболи, поетичні фігури тощо);
- 5) Суб'єктивізм (зображення індивідуального сприйняття світу).

Також слід зазначити, що для художнього тексту є характерним використання мовних засобів. Мовні засоби художнього тексту — це різноманітні літературні прийоми, стилістичні фігури, образи та елементи мови, які використовуються автором для створення емоційного впливу та формування специфічної атмосфери в тексті оригіналу. Основними мовними засобами художнього тексту є [15]:

- метафори та порівняння: використовуються для переносу значень, створення образів та порівнянь, які допомагають читачеві краще уявити ситуацію чи емоцію;
- символізм: використовуються символи, які мають особливий сенс у певному контексті художнього твору;
- звукові ефекти: застосовуються для підсилення емоційного враження, такі як алітерації, асонанси, рими тощо;
- епітети: слова, що надають тексту образності та емоційності;
- гіпербола та антитеза: використовуються для підсилення яких-небудь рис, властивостей чи суперечностей;

- паралелізм та анафора: використовують повторення слів чи конструкцій для підсилення враження чи важливості;
- інверсія: зміна звичайного порядку слів для створення особливого ритму та ефекту;
- неологізми та архаїзми: створюються нові слова або вживаються застарілі для підсилення враження, створення атмосфери, вираження авторського стилю та викликання емоцій у читача.

Художній текст і досі є постійним об'єктом дослідження у лінгвістиці тексту. Одним із найбільш досліджуваних питань є його категорії. На сьогодні не існує уніфікованої класифікації категорій художнього тексту, оскільки велика кількість науковців розробила свої власні класифікації даного явища. О.П. Воробйова виділяє такі категорії: іманентні (характеризують текст як самостійне явище, не залежне від інших текстів) та реляційні (такі тексти визначаються лише при зіставленні з іншими текстами) [13]. А.Ф. Папіна [51] виділяє п'ять глобальних категорій тексту: перша (учасники подій і ситуацій); друга (процеси, події і факти); третя (категорія реального та ірреального художнього часу); четверта (художній простір); п'ята (оцінка). Проте більшість дослідників єдині у своєму твердженні стосовно того, що всі категорії художнього тексту поділяються на обов'язкові та факультативні (притаманні певним текстам). Кожна категорія визначаються певними ознаками, які залежать від типу тексту.

Оскільки питання визначення основних категорій художнього тексту і досі є відкритим, виділяємо найголовніші з них (найуживаніші в класифікаціях різних дослідників) та розглянемо їх детально. Виділимо такі категорії художнього тексту: зв'язність та цілісність; членимість; інтертекстуальність; континуум; інформативність.

Зв'язність та цілісність відповідає за змістову сутність тексту. Цілісність забезпечує єдність усіх змістових та структурних рівнів, яка, в свою чергу, сприймається як єдність. Останню забезпечують такі фактори: тематична єдність, стилістичні прийоми, комунікативний намір автора [13]. Зв'язність, у свою чергу, може забезпечуватися елементами тексту, які підкреслюють його смислову недовершеність; до таких можна віднести сполучники, займенники, прислівники та інш., а також завдяки різним повторам та поділом речень та абзаців. До інструментів забезпечення зв'язності також зачисляють стилістичні прийоми, комунікативну співвіднесеність компонентів тексту та композиційно-структурні особливості текста в цілому.

Членимість художнього тексту є надзвичайно важливою для аналізу, оскільки структурованість тексту вказує на можливість його композиційного та формального членування. Художній текст ділиться на такі частини, як: абзаци, параграфи, глави. Кожна з цих частин містить свої теми, події, сюжетні лінії тощо, але всі вони співвідносяться з текстом в цілому. З цього можна зробити висновок, що категорія членимості нерозривно пов'язана з категорією зв'язності та цілісності [21].

Категорія **інтертекстуальності** подається як діалогічний зв'язок тексту з попередніми та подальшим текстами. Дана категорія також пов'язується з задачею на поглиблене розуміння тексту та характеризується багатомірними зв'язками з іншими текстами. Проявами інтертекстуальності у тексті є алюзії та цитати, які генерують багаточисленні асоціації за рахунок певного натяку на факти, персонажів або ж події інших текстів; мандрівні сюжети тощо. Інтертекстуальність за своєю природою є парадигматичною. На семантичному рівні інтертекстуальність є можливістю тексту формувати свій власний смисл за допомогою посилянь на інші тексти. На культурологічному

рівні інтертекстуальність можна співставити з поняттям культурної традиції [56].

Оскільки художній текст розгортається у визначеному просторі та часі, йому притаманна категорія **континууму**. Континуум — це задана послідовність фактів та подій, що реалізуються в часі та просторі. Як правило, він побудований на порушенні реальної послідовності подій, до того ж, просторовий континуум є більш точним, ніж часовий, та більш самостійним [37]. Дана категорія надає реципієнту шанс сприймати текст творчо. До категорії континуума можна зарахувати категорії прогресії, стагнації [56] та хронотопу. Стагнація — це сповільнення розвитку сюжетної лінії за допомогою використання ліричних відступів або повернення у минуле. Прогресія — це безперервний розвиток подій у часовому-просторовому континуумі. Ознаками хронотопу є перенесення подій у майбутнє.

Категорія **інформативності** вважається окремою категорією художнього тексту. На думку В. Кухаренко, дана категорія є обов'язковою ознакою тексту в цілому [37]. Вона може бути як нульовою, так і концептуальною. У випадку нульової інформативності, зміст тексту постійно повторюється. Концептуальна інформативність проходить через увесь текст. Остання сприймається реципієнтом по-різному, а функція її радше естетично-пізнавальна.

Отже, ознаки художнього тексту - це набір характеристик та рис, які визначають літературні твори, що мають художню спрямованість. Ці ознаки можуть включати стилістичні, семантичні, структурні та естетичні елементи, які відрізняють художні тексти від інших видів текстів. Виділяють такі ознаки художнього тексту: образність, естетика мовлення, інтенсивність та експресія, зображуваність, суб'єктивізм.

Для художнього тексту є характерним використання мовних засобів, а саме: метафор та порівнянь, символізму, звукових ефектів, епітетів, гіпербол та антитез, паралелізму та анафор, інверсії, неологізмів та архаїзмів. Дані засоби використовуються автором для створення емоційного впливу та формування специфічної атмосфери в тексті оригіналу.

Серед найдосліджуваних питань в галузі вивчення художнього тексту є його категорії. На сьогодні не існує уніфікованої класифікації категорій художнього тексту, проте більшість вчених виділяють наступні категорії художнього тексту як головні: зв'язність та цілісність; членимість; інтертекстуальність; континуум; інформативність.

1.3 Граматична категорія означеності / неозначеності в англійській мові

Поняття граматичної категорії можна розглядати в широкому та вузькому розумінні. У широкому розумінні, граматична категорія — це клас, розряд, група граматичних об'єктів. Л. Щерба зазначав наступне: «Під граматичною категорією я розумію ті граматичні одноманітності в мові, під які підводять одиничні явища» [61]. О. Потебня застосовував цей термін до таких явищ, як дієслово, іменник, час, число, доконаність / недоконаність тощо. У вузькому значенні, граматична категорія — це клас однорідних граматичних об'єктів, які розподіляються між загальнограматичними та частковограматичними категоріями. Загальнограматичні категорії — це граматичні класи слів (частини мови й члени речення). Частковограматичні категорії — це системи рядів граматичних форм (граматичні категорії числа, особи, роду, часу, виду, стану і т.д.

Клас граматичних категорій реалізується в підкласах синтаксичних і морфологічних категорій.

За І. Милославським, синтаксична категорія є системою протиставлених типів синтаксичних конструкцій з однорідним змістом.

Морфологічна категорія — система форм слів, які мають в розпорядженні загальний граматичний елемент значення.

В англійській мові граматичні категорії включають різні аспекти структури мови, які визначають форму та функцію слів та їхні взаємовідносини в реченні. Основні граматичні категорії в англійській мові включають: число, рід, відмінок, час, особа. Граматична категорія реалізовується тільки тоді, коли має матеріальне вираження в даній мові. Слід зазначити, що англійській мові також притаманна граматична категорія означеності / неозначеності.

Категорія означеності / неозначеності була і є об'єктом дослідження багатьох авторів. Цю категорію визначають як «...загальномовну властивість, змістова і функціональна сутність якої визначається факторами семіотичного порядку, зокрема різними способами актуалізації мовного знака у мовленні» [50]. Формами вираження цієї категорії в артиклевих мовах являється система детермінативів [61], головне місце в якій посідають артиклі. У безартиклевих мовах ця категорія може виражатись за допомогою лексичних, морфологічних, синтаксичних засобів та їх поєднання. Повний перелік засобів вираження цієї категорії і досі поповнюється.

В англійській лінгвістичній граматиці детермінативи поділяють на три основні групи, залежно від їхнього розташування один стосовно одного в іменниковій групі [61]: предетермінативи, центральні детермінативи та постдетермінативи. До центральних детермінативів відносять: 1) артиклі: the, a/an; 2) вказівні детермінативи: this, these, those, that; 3) присвійні займенники в ролі детермінативів: my, your etc; 4) стверджувальні / нестверджувальні детермінативи: some, any, either; 5) заперечні детермінативи: no, neither; 6)

універсальні детермінативи: each, other; 7) кількісні детермінативи: much, enough; 8) питальні детермінативи: who, what, whose; 9) wh-детермінативи, що закінчуються на -ever: whoever, whatever etc; 10) відносні детермінативи: whose, which. Ця група є найважливішою, оскільки саме вона включає в себе артиклі.

Предетермінативи можуть ставитися перед центральними детермінативами та включають: 1) all, both та half; 2) прислівники частотності: double, twice, three times; 3) дробові числівники: one-fifth; 4) such, what.

Місце постдетермінативів після предетермінативів або ж після центральних детермінативів. Але ця група передує будь-яким прикметникам чи іншим частинам мови, які визначають іменник, займаючи місце перед ним, та поділяється на: кількісні числівники: his fixe friends; порядкові числівники та загальні порядкові числівники: the first place, the last rain; квантифікатори закритого класу: few people; квантифікатори відкритого класу: a large number of people.

Іменники в англійській мові не можуть вживатися самі по собі, їм повинен передумати принаймні один детермінатив, оскільки він є обов'язковим елементом групи іменника. Такий стан речей зумовлює надзвичайну частотність детермінативів, зокрема центральних - тобто артиклів.

У безартиклевій українській мові відсутні спеціальні морфологічні маркери означеності / неозначеності типу артикля. Ця граматична категорія тут репрезентована займенниками, прикметниками, порядком слів тощо.

З усіх перелічених засобів вираження граматичної категорії означеності / неозначеності в українській мові повністю відсутня лише система артикля. Система англійського артикля становить найзначнішу відмінність української

та англійської категорії означеності / неозначеності. Це спричиняє проблеми для перекладачів та спонукає науковців ще глибше вивчати це явище.

Артиклі — одна зі службових частин англійської мови, що використовується в складі іменникової групи для вираження низки мовних значень. Означеність означає, що предмет є індивідуальним, виокремленим з-поміж усіх інших предметів даного виду. Неозначеність же, навпаки, представляє посилення на цей тип предмету в цілому. Означеність / неозначеність може виникати в результаті контексту, попередньої інформації, чи визначення, яке вказує на конкретність об'єкта чи ідеї. В англійській мові виділяють два артикля: неозначений артикль “a” або “an” та означений артикль “the”.

Свій початок артиклі беруть в староанглійській мові: вказівні займенники чоловічого роду «se», жіночого роду “seo” та середнього роду “thæt” почали вказувати на одиничний характер предмета. Таким чином ці займенники до кінця староанглійського періоду перетворились на службові частини мови. З часом на їхнє місце прийшли інші вказівні займенники. Це поклало початок становленню означеного артикля.

Форма займенників поступово змінювалась: зник поділ на роди. Три форми злились в одну та породили означений артикль.

Неозначений артикль походить від староанглійського числівника “an” – один. Через те, що цей числівник став вживатись і як слово, яке вказує на узагальнений характер іменника, воно стало ненаголошеним. У 13 столітті “n” стала випадати перед наступним словом, якщо те починалося з приголосного. У такому вигляді дійшли до нас артиклі.

Проблема визначення артиклів як певної частини мови завжди залишалась актуальною. В англійській мові він досить часто несе значне смислове навантаження, яке потребує передачі під час перекладу. Більшість

граматистів вважають артиклі службовою частиною мови. На цій підставі видається правильним розглядати їх як компонент поєднання і як службову частину мови.

Артиклям як граматичному елементу англійської мови присвячено значну кількість лінгвістичних праць. Мовознавці розглядають їх в різних аспектах:

комунікативному (як засоби орієнтації акту самого мовлення, вони вказують на ступінь свіввіднесеності певного висловлення з об'єктом чи суб'єктом комунікації, виконуючи при цьому функції ідентифікації та диференціації явищ і предметів заданої мовленнєвої ситуації);

- когнітивному (відображення ознайомленості з певним предметом чи явищем, присутнє у референта та адресата внаслідок попереднього досвіду або ж отримане в ході заданої комунікативної ситуації);
- експресивно-стилістичному (з точки зору даного аспекту артиклі являють собою засоби створення цілісності тексту та методи членування уваги, тексту та його абзаців, виконуючи функцію позначення категорій) [2].

Значення і функції артиклів досліджуються у межах теорії дейксису, відповідно до якої артиклі, поєднуючись з іменником, виражають універсальну понятійну категорію. Виявлено також роль артиклів в побудові зв'язного тексту, зокрема, вивчаються їх анафоричні та катафоричні функції в тексті [2].

Із когнітивної точки зору лінгвісти розглядають неозначені артиклі як механізм залучення нових елементів у ментальний простір [56]. Таке пояснення артиклевої функції корелює з відомою теорією лінгвіста Ш. Баллі, відповідно до якої артиклі вважаються актуалізаторами, тобто мовними

засобами, за допомогою яких здійснюється актуалізація іменників в аналітичних мовах, тобто перехід із «мови» у «мовлення» [6].

Аналіз літератури з висвітлення проблеми визначення артиклів показує, що не всі граматисти ХХ століття виділяють артиклі як самостійну частину мови. Західні лінгвісти розглядають артиклі в системі інших частин мови:

- в системі іменників у зв'язку з їхньою класифікацією [19], як детермінант іменника в складі словосполучення [19];
- в системі займенників, у якій означений артикль включений у підклас вказівних займенників, а неозначений – в підклас неозначених займенників [66].

Означений артикль О. Есперсен називає «детермінуючим» (the article of determination) і вважає його засобом ідентифікації референта, показником типового або генеративного семантичного значення іменника. Неозначений артикль він визначає «недетермінуючим» (the article of indetermination), так як його вживання свідчить про відсутність необхідності ідентифікації референта [65].

Вітчизняні автори теоретичних та практичних граматики, як правило, єдині в думці про те, що артиклі є самостійною частиною мови, і, якщо вони не включають його до класифікації частин мови, то принаймні допускають таку можливість їх включення [66].

Артиклі іноді розглядають як особливу допоміжну граматичну одиницю, складову разом з визначеним нею іменником, особливе аналітичне сполучення, яке займає проміжне положення між вільним синтаксичним словосполученням і поєднанням граматичного афікса зі значною основою [2]. Однак із таким визначенням граматичного статусу артиклів навряд чи можна погодитись, беручи до уваги його морфологічні, синтаксичні характеристики, текстотвірну роль та різні функції в тексті. Проблема вживання артиклів

є однією з найскладніших в англійській мові. Це підтверджують як вітчизняні, так і західні лінгвісти [73]. Чіткі правила вживання артиклів досить важко сформулювати, вони можуть бути лише загальними, і, зазвичай, автори практичних граматики до правил докладають і цілий ряд винятків.

Провівши аналіз наукових праць, дисертацій та авторефератів на тему визначення артиклів та їх основних функцій, можна виділити основні аспекти.

За своїм статусом артиклі розглядаються як службові слова, з одного боку, і як частки, певні сегменти, визначники, допоміжні граматичні одиниці, з іншого боку. Ті, хто вважають артиклі самостійними словами, або виділяють їх в окрему, службову, частину мови, або ж зараховують їх до прикметників чи займенників.

По відношенню до іменника артиклі класифікуються як певний його детермінат чи маркер. Артиклі є показником ступіні ненасиченості поняття, позначеного іменником, і показником здатності цього поняття членуватись на одиниці безперервного ділення. Артиклі виявляють ступінь абстрагованості значення іменника. Вони є також показником лімітації поняття, позначеного іменником. Окрім того, артиклі вказують на тип референції іменника: узагальнена, конкретна, одинична референція. Під референцією слід розуміти поняття, сутність якого полягає в тому, що значенням або компонентом значення мовного виразу є той предмет, на який цей вираз вказує. Конкретна референція може бути визначеною або невизначеною.

Сутність артиклів як окремих слів одні дослідники вбачають в тому, що вони являють собою елемент категорії лімітативності. Інші автори, які вважають артиклі словами службової частини мови, знаходять у них відповідні ознаки:

- морфологічні — з точки зору даного аспекту артиклі розглядають як формальний показник іменника як частини мови;

- синтаксичні — функція артикля як маркера лівої межі групи іменника, забезпечення ним анафоричного та корелятивного зв'язку (артикль завжди - за виключенням тих випадків, коли в якості означення до іменника вживаються *all, both, such, half*, які часто називають предетермінативами – займає крайнє ліве положення в групі іменника. Артикль може здійснювати також анафоричний або попередній зв'язок. Анафоричний артикль відіграє значну роль в організації зв'язного тексту, утворюючи зв'язок між самостійними реченнями, що є дуже важливим у даному дослідженні. Попереджуючий артикль виконує корелятивний зв'язок між головною та підрядною частинами [2].
- семантичні — при розгляді даних ознак англійських артиклів, їм надається функція повідомлення додаткової інформації для реципієнта. Побутує думка про багатозначність артиклів, з одного боку, та про відсутність їх полісемії, з іншого.

У неозначеного артикля відмічаються наступні значення: класифікуюче; кількісне; значення узагальнення; значення відсутності повної ідентифікації; значення одиничності та інше.

В означеного артикля відмічаються такі значення: ідентифікуюче; індивідуалізуюче; вказівне тощо.

Артиклям приписують наступні функції: лімітуюча; видільна; визначна; узагальнююча; дистрибутивна. Однією з найголовніших функцій артиклів є функція ідентифікації. Без артиклів англійський іменник являє собою далеку від дійсності номінацію узагальнено-абстрагованих значень, високого ступеню узагальненості та різного ступеню абстрагованості. Тому без артиклів в англійській мові постійно вживаються іменники, які відносяться до певних прошарків лексики. Ідентифікуюча функція артиклів проявляється в тому, що їх присутність дає можливість сприймати іменник або як ім'я одиниці нечіткої

множини, або як ім'я одиниці чіткої множини. У випадку чіткої множини взаємодія індивідуалізуючої семантики означеного артикля із семантикою іменника складає певне єдине ціле [2].

Окрім вищезазначених функцій, артиклям притаманні наступні: детермінативна; функція показника; обмежувальна (характерна для означеного артикля).

Окрім того, відмічається стилістична функція неозначеного артикля в текстах художньої літератури та наукових текстах з питань літературознавства та мистецтва. Тим самим проблема артиклів поширюється на область тексту та комунікації.

Означені та неозначені артиклі є функціональними словами, що служать для виявлення або означення іменника (*work/the work*), найвищого ступеня порівняння (*the longest river*) або порядку іменника в групі (*the second step*). У деяких фразах і комбінаціях препозиції означені та неозначені артиклі, однак, можуть змінювати їх лексико-граматичний характер, стають частками, як у виразі *the more, the better* (чим більше, тим краще), або надавати деякі граматичні, функціонально-лексичні значення; артиклі можуть бути лексикалізованими (*in the Alps/the Carpathians, at the grocery's/butcher's*).

Такі та подібні лексикалізовані артиклі, природно, ніяким чином не ослаблюють або не втрачають свого значення, тобто граматичну функцію. Як наслідок, їхній лексичний зміст у цих випадках невіддільний від їхнього функціонального значення. Вираження та лексикалізація означених та неозначених артиклів також проявляється, наприклад, на таких наведених прикладах (*in the cart, in a word, what a pity, all of a sudden etc*).

У деяких випадках означений / неозначений артикль може набути певного лексичного значення в контекстному середовищі (лише на певний час) і, таким чином, служити своєрідним засобом «експресивної конотації»

[28]. Цей вид артиклів кожного разу наділений в різних контекстних середовищах зовсім іншим значенням, яке, тим не менш, може мати різний неявний семантичний та лексико-граматичний або логічно-граматичний тип, який є притаманним, наприклад, вказівному, присвійному, означальному, неозначеному чи будь-якому іншому розряду займенника.

В інших випадках артиклі мають властивості додаткового/ідентифікаційного прикметника із конкретною або модальною часткою (“...*as she had required a reputation for neatness and accuracy...*” – і вона здобула за ретельно виконану роботу солідної репутації.).

Отже, граматична категорія — це поняття в лінгвістиці, яке описує групу спільних характеристик або властивостей, що об’єднують мовні одиниці в межах певної граматичної системи. У широкому розумінні, граматична категорія — це клас, розряд, група граматичних об’єктів. У вузькому значенні, граматична категорія - це клас однорідних граматичних об’єктів, які розподіляються між загальнограматичними та частковограматичними категоріями.

Основні граматичні категорії в англійській мові включають: число, рід, відмінок, час, особа. Слід зазначити, що англійській мові також притаманна граматична категорія означеності / неозначеності. Цю категорію визначають як «...загальномовну властивість, змістова і функціональна сутність якої визначається факторами семіотичного порядку, зокрема різними способами актуалізації мовного знака у мовленні». Формами вираження цієї категорії в артиклевих мовах являється система детермінативів. В англійській лінгвістичній граматиці детермінативи поділяють на три основні групи, залежно від їхнього розташування один стосовно одного в іменниковій групі: предетермінативи, центральні детермінативи та постдетермінативи.

З усіх перелічених засобів вираження граматичної категорії означеності / неозначеності в українській мові повністю відсутня лише система артикля. Система англійського артикля становить найзначнішу відмінність української та англійської категорії означеності / неозначеності. Це спричиняє проблеми для перекладачів та спонукає науковців ще глибше вивчати це явище.

Артиклі притаманні англійській мові та є її важливою граматичною одиницею. Вони є двох видів, а саме означений (“the”) та неозначений (“a” та “an”). У якості граматичного елементу, артиклі розглядаються в комунікативному, когнітивному та експресивно-стилістичних аспектах. Єдиної думки серед науковців щодо приналежності артиклів до розряду самостійних чи службових частин мови немає. Іноді артиклі розглядають як особливу допоміжну граматичну одиницю англійської мови.

У тексті артиклі виконують певні функції, яких у них немає на рівні препозиції, беручи участь у створенні когерентності, зв’язності, цілісності макро- та мікротексту. В українській мові прямих еквівалентів артиклі не мають. Саме тому їх відтворення відбувається за допомогою відповідних лексико-граматичних одиниць української мови.

1.4 Способи ретрансляції граматичної категорії означеності / неозначеності в англо-українському художньому перекладі

Як відомо, надзвичайною своєрідністю у художньому мовленні відзначається реалізація тих чи інших граматичних форм. Це обумовлюється функціонально-стилістичною особливістю тексту та мови в цілому. Граматика художнього мовлення має певні норми відтворення граматичних засобів та відхилення від цих норм.

Зазвичай перекладачі при реалізації тексту оригіналу дещо нехтують граматичним аспектом, і більше уваги приділяють саме лексичному рівню.

Проте мовну специфіку найповніше віддзеркалює саме граматики, тому втрата граматичних особливостей тексту оригіналу спричиняє зміну його характеру та нівелювання певного авторського стилю. У зв'язку з цим особливості передачі стилістичних функцій граматичних категорій, таких як категорія означеності / неозначеності, представленою артиклями, з однієї мови в іншу в художньому тексті становлять вагомий інтерес для перекладачів та мовознавців.

Мовознавці зазначають, що випадки незвичайного вживання артиклів з метою надання емоційного забарвлення можливі лише в умовах певного контексту. Внаслідок багатозначності артиклів, для виявлення семантичного відтінку іменника вирішальним фактором є не самі артиклі, а контекст, його загальний зміст, та ситуація зазначеного контексту. У цьому випадку самі артиклі набувають семантичної означеності як у даному контексті, так і в загальному змісті речення.

Мовознавчими дослідженнями щодо стилістичної функції артиклів в англійській мові займалися багато дослідників, серед яких слід зазначити роботи С. І. Потапенко, Н.Н. Раєвську, А. Є. Рейман, Г. Калюза. Серед праць, у яких досліджується проблема відтворення функцій англійських артиклів українською мовою, слід відзначити роботи І. В. Корунця та А. Г. Гудманян. Проте, не дивлячись на численні дослідження цієї та споріднених з нею тем у мовознавстві, наведена проблема є складною і потребує більш детального дослідження.

Стилістичні функції артиклів більш помітні під час їх використання у поєднанні з абстрактними іменниками та іменниками на позначення власних назв, а, зокрема, індивідуальних назв осіб. Їх своєрідність полягає в тому, що ознака, за якою вони виділяють об'єкт, є зовнішньою, своєрідною позначкою, нанесеною з метою індивідуалізації [7]. Через це вищезгадані іменники

вживаються без артиклів. Винятком є використання означених артиклів з іменниками на позначення прізвищ у множинній формі для називання відповідної, спорідненої родинними чи кровними вузами (*the Smiths – сім'я Смітів*); з іменниками, що позначають власні назви, в яких артиклі – це елементи, без яких ця назва не існує (*the Hague, the Thames*); а також метонімічне використання імен власних з означеним / неозначеним артиклем (*Among books, I saw a Shakespeare = a book written by Shakespeare*).

У деяких випадках власні назви можуть переходити до класу назв загальних. У такому випадку імена називають осіб, що певним чином ідентифікують набір ознак, які належать власнику імені. З ряду якостей, які характеризують власника імені, обирається одна, найбільш визначна, та використовується для характеристики іншої людини чи предмета, наділеного тими ж якостями [7]. Так, замість індивідуалізуючої функції, власні імена в сполученні з артиклями маркують тип осіб, схожих за певною ознакою чи якістю якого-небудь персонажа чи героя, тобто наділяють його конотацією [7].

Як відомо, відтворенням артиклів українською мовою цікавились деякі теоретики перекладу в межах одного стилю, зокрема В. І. Карабан, І. В. Корунець, А. В. Федоров, Л.М. Черноватий та інші.

До мовних засобів, які виступають еквівалентами артиклів в їхніх основних значеннях, зараховують синтаксичні (порядок слів: препозиція та постпозиція), морфологічні (форми множини та однини) та лексичні (займенники, числівники, прикметники, іменники тощо) засоби.

Неозначені артиклі, так само як і означені артиклі, виконуючи структурно-граматичну функцію в реченні та тексті в цілому, у більшості випадків залишаються не перекладеними. Відтворення артиклів може відбуватись за допомогою синтаксичної компенсації їхніх значень.

У випадках, які вимагають виділення та підкреслення певного лексико-семантичного відтинка деякого предмета, значення означеності або ж неозначеності відтворюється при перекладі за допомогою порядку слів. Вважається, що українським відповідником сполучення підмета з:

- Означеним артиклем є препозиція підмета стосовно присудка;
- Неозначеним артиклем – його постпозиція.
- Наприклад: “*The purser had a jovinal habit of a exaggerating everything.*” – «Веселун скарбник мав звичку все перебільшувати.»
- “*A girl came in the café and sat by herself at a table near the window.*” – «До кафе ввійшла дівчина та сіла за столик біля вікна.»

Проте при перекладі текстів художнього стилю означений артикль також може реалізовуватись за допомогою постпозиції підмета: “*The shell of the house was thus completed by the end of April.*” – «Отже, наприкінці квітня вже височів каркас нового будинку». Неозначений артикль може бути відтворений препозицією підмета: “*A new chapter in a novel is something like a new scene in a play*”.– «Новий розділ роману чимось подібний до нової дії вистави».

Вважається, що збереження категорії неозначеності, яка передається в англійській мові відповідним артиклем, у цільовому тексті потребує вживання додаткових морфологічних засобів, а точніше форм множини даного іменника. Але дослідження показує, що за допомогою заміни однини формою множини даного іменника можна також передати й означений артикль: “*I think he knew every shop of the kind in Paris and was on familiar terms with the proprietor*”. – «Він, либонь, знав кожну таку крамничку в Парижі та приятелював з їхніми власниками». “*He has not given a dinner-party for months*”. – «Обідав він не влаштовував уже кілька місяців».

Еквівалентами англійських артиклів при перекладі текстів художнього стилю можуть слугувати також різноманітні лексичні засоби української мови. Одиницями компенсації виступають числівники, займенники, прикметники, частки тощо. Означений артикль можна замінити у перекладі вказівними займенниками «цей», той», «такий»: *“I was enthusiastic about the trip”*. «Я був у захваті від цієї подорожі». Також його можна передати займенником «всі»: *“George hold of the paper and read us out the boating fatalities and the weather forecast”*. – «Джордж заволодів газетою й перечитав нам уголос усі повідомлення про нещасливі випадки з човнами і прогноз погоди».

Поняття неозначеності відтворюється українською мовою також за допомогою неозначених займенників «будь-який», «якийсь» та прикметниками «новий», «певний», «окремий», «цілий», «справжній» тощо: *“Each picture told a story”*. – «Кожна картина розповідає якусь історію». Відомі випадки перекладу неозначеного артикля вказівними займенниками «той», «такий»: *“This is a kind of answer that I reject.”* – «Це така відповідь, якої і не сприймаю.»

Неозначений артикль також може перекладатися за допомогою числівника «один»: *“The reaction resulted into a complex molecule.”* – «Внаслідок реакції утворилась одна складна молекула.»

У перекладі художньої літератури контекстуальне значення неозначених артиклів може транслюватися за допомогою прикметника, підсиленого емпатичною чи іншою часткою або групою часток: *“He seemed to think it a distinction”*. – «Він вважав це чи не за особливу відзнаку».

Неозначений артикль також може ретранслюватися за допомогою слів та висловів «новий», «ще один», «такий як»: *“I suspect that another Marie Curie, a Kepler, even a Roger Bacon would not be damaged by more help, or by the availability of cooperative research facilities for those inclined to use them.”* -

«Здається, новій Марі Кюрі, новому Кеплеру, ба навіть новому Роджеру Бекону не завадили б більша допомога у дослідженнях або ж можливості спільного використання устаткування, якого вони потребують.»

При перекладі написаної у художньому стилі прози відтворення означеного та неозначеного артиклів вимагає в певних випадках додавання та авторських пояснень: *“The park was closed so I had to walk down along it to the rue de Vaugiard and around the lower end of the park”*. – *«Люксембурзький сад буд зачинений, ото ж я мусив пройти похід огорожею до вулиці Важірара та обійти його з того боку»*.

Додатково ознайомившись з працями таких відомих перекладознавців та лінгвістів, як В. І. Карабан, І.В. Корунець, О.О. Мушніна, М. О. Олікова, ми вирішили узагальнити класифікацію засобів відтворення англійських артиклів в англо-українському перекладі художніх текстів. Згідно з такою класифікацією, існують методи, якими можна передати лише означений артикль, а саме: вказівні займенники; присвійні займенники; заміна форм множини формами однини; прикметники / дієприкметники; іменники; прийменники. Засобами, якими можна реалізувати лише неозначений артикль, є: неозначені займенники, оскільки вони якнайточніше передають показник невизначеності, числівник. Також існують методи, які можна застосовувати для відтворення як означеного, так і неозначеного артиклів, а саме: застосування препозиції або постпозиції підмета стосовно присудка; заміна форм однини формами множини; прислівники; частки; сполучники та нульовий переклад.

Отже, реалізація тих чи інших граматичних форм у художньому мовленні відзначається надзвичайною своєрідністю. Граматика художнього мовлення має певні норми відтворення граматичних засобів та відхилення від цих норм. У зв'язку з цим особливості передачі стилістичних функцій

граматичних категорій, таких як категорія означеності / неозначеності, представленою артиклями, з однієї мови в іншу в художньому тексті становлять вагомий інтерес для перекладачів та мовознавців.

Оскільки особливості граматичної будови англійської та української мов зумовлюють відсутність прямих відповідників англійських артиклів в цільовій українській мові, для їх реалізації в англо-українському перекладі саме художньої прози використовуються лексико-семантичні та граматичні одиниці української мови, а також різного роду трансформації. До мовних засобів, які виступають еквівалентами артиклів в їхніх основних значеннях, зараховують синтаксичні (порядок слів: препозиція та постпозиція), морфологічні (форми множини та однини) та лексичні (займенники, числівники, прикметники, іменники, частки, сполучники тощо) засоби. Вибір еквівалентного відповідника досить часто залежить від перекладача. Саме він повинен врахувати семантико-стилістичні особливості цільового тексту та вихідної мови та звернути увагу на широкий контекст.

РОЗДІЛ II. РЕПРЕЗЕНТАЦІЯ ГРАМАТИЧНОЇ КАТЕГОРІЇ ОЗНАЧЕНОСТІ / НЕОЗНАЧЕНОСТІ В АНГЛО-УКРАЇНСЬКОМУ ХУДОЖНЬОМУ ПЕРЕКЛАДІ РОМАНУ КОЛІН ГУВЕР «ВЕРІТІ»

2.1 Роман Колін Гувер «Веріті» як об'єкт дослідження

Художній переклад — це переклад творів художньої літератури, у процесі якого важливим завданням є передача стилю автора, а також лексичної та синтаксичної структури тексту. Це відображення думок і почуттів автора першотвору за допомогою іншої мови, втілення образів тексту оригіналу засобами цільової мови. Неможливо досліджувати відтворення граматичної категорії в україномовному перекладі художнього твору, попередньо не ознайомившись із самим текстом та його автором.

Колін Гувер (Colleen Hoover, нар. 11 грудня 1979 року) - американська письменниця, відома своїми сучасними романтичними романами. Велика кількість її творів були опубліковані нею самостійно до початку співпраці з видавництвами. Станом на жовтень 2022 року Гувер продала понад 20 мільйонів книг. Письменниця є призером багатьох літературних премій, зокрема, Goodreads Choice Award.

Романи Колін Гувер часто висвітлюють теми кохання, втрат та стосунків, взаємовідносин, пошуку себе тощо. Її книги відомі своєю емоційною глибиною та впізнаваними персонажами. Велика кількість її творів, зокрема, роман «Веріті», отримав схвальні відгуки критиків за висвітлення складних і делікатних тем. Більшість експертів стверджують, що успіх письменниці полягає у тому, що головними героями творів виступають звичайні люди у повсякденних життєвих обставинах.

Твори Колін Гувер перекладаються багатьма мовами світу. Українська мова не є виключенням. Переклад романів українською мовою здійснювали: В. Ярмольчук, С. Ковальчук та А. Дудченко.

Одним з найвідоміших романів Колін Гувер є роман «Веріті» - номінант Goodreads Choice Award у категорії романтична проза на (2019) та Lovelybooks Leserpreis в категорії романтична література (2020). Це інтригуючий та захоплюючий трилер про Лоуен - збанкрутілу молоду письменницю, до якої за допомогою звертається Джеремі Кроуфорд, чоловік Веріті - усесвітньовідомої авторки романів-бестселлерів. Джеремі пропонує Лоуен завершити цикл книжок Веріті, адже остання знаходиться у важкому стані після автокатастрофи. Лоуен приїжджає до дому Кроуфордів і, працюючи над продовженням циклу книжок, випадково знаходить автобіографію Веріті, яка рясніє відвертими і шокуючими подробицями подружжя і розповідає правду про моторошні події в їхній родині. Лоуен доведеться з'ясувати, ким насправді є Веріті - геніальною письменницею і жертвою фатальних обставин або ж божевільною злочинницею.

«Веріті» — це справжня панорама, у якій представлений весь спектр відчуттів та емоцій: від смутку до обурення та здивування. Це роман зі складними, змістовними персонажами, непередбачуваним сюжетом та захоплюючим фіналом, вартий уваги та гідний бути обраним як об'єкт для дослідження відтворення категорії означеності / неозначеності в англо-українському художньому перекладі.

2.2 Аналіз відтворення означеного артикля як детермінативу граматичної категорії означеності / неозначеності в україномовному перекладі роману Колін Гувер «Веріті»

Матеріалом дослідження відтворення граматичної категорії означеності / неозначеності було обрано роман Колін Гувер «Веріті» та його україномовний переклад у виконанні Сергія Ковальчука. Детальне ознайомлення з оригіналом твору та його перекладом українською мовою та його ретельне дослідження дозволяє виділити засоби, які застосовуються для реалізації артиклів англійської мови як детермінативів категорії означеності / неозначеності у зазначеному творі на практиці та продемонструвати їх на прикладах.

Проведене дослідження дозволить визначити найбільш уживані засоби реалізації та представити частоту їх вживання у відсотковому відношенні.

Протягом дослідження було опрацьовано зазначений роман та його україномовний переклад у повному обсязі, розглянуто значну кількість прикладів вживання означених та неозначених артиклів та наведено приклади їх відтворення. У цьому підрозділі наведемо приклади відтворення означеного артикля в англо-українському художньому перекладі роману Колін Гувер «Веріті».

Як уже зазначалось, різні розряди займенника визначаються мовознавцями як морфологічна категорія української мови, здатна відтворити значення англійського означеного артикля в перекладі.

Одним з найпоширеніших розрядів займенника для реалізації є **вказівний займенник (30 прикладів = 29,7%)** «той», «ті», «цей», «ця» та інші.

Наведемо приклади:

1. *"The man was in front of me a matter of seconds ago."* – «Ще секунду тому цей чоловік переді мною був живий.»
2. *"Probably a side effect of crossing the street without incident many times before."* – «Думаю, він переходив цю вулицю на червоний вже сотні разів.»
3. *"I don't have to look at the man under the tire to know he didn't survive that."* – «Мені навіть не треба дивитись на того чоловіка під колесами, я й так знаю, що він не вижив.»
4. *"I spin around to move away from the accident—to find a place to take a breath—but the crosswalk sign now says walk and the thick crowd takes heed, making it impossible for me to swim upstream in this Manhattan river."* – «Я розвертаюсь, щоб відійти подалі від цієї сцени, перевести дух, але тепер таки загорілось зелене світло, і щільний натовп поніс мене через дорогу, не даючи мені пливти проти течії у річці, що зветься Мангеттен.»
5. *"Some don't even look up from their cell phones as they pass right by the accident."* – «Дехто проходить повз цю трагедію, не відриваючись від телефону.»
6. *"I wonder how close the man who just died was from his destination?"* – «Цікаво, а як близько був той чоловік, який щойно загинув, від свого місця призначення?»
7. *"What did he mean when he said he's seen worse than the accident we just witnessed?"* – «Що він мав на увазі, коли казав, що бачив гірше за цю трагедію, свідками якої ми щойно стали?»
8. *"He leans against the counter like this is the conversation he's ready for."* – «Він так спирається на раковину, наче був готовий до такої розмови.»

9. "If he'd told me nine thirty rather than nine, I wouldn't have witnessed the accident across the street." – «Якби він сказав мені їхати на 9:30, а не на 9:00, я б не стала свідком того страшного інциденту на дорозі.»
10. "She promised what was left in her bank account after her death would help me catch up on all the time off I had to take from my writing career." – «Вона обіцяла мені: те, що залишиться на банківському рахунку після її смерті, компенсує мені весь той час, який я не могла присвятити письменництву.»
11. "He says we because whatever the offer is, he gets fifteen percent if I accept." – «Він каже «ми», бо від кожної угоди, яку я підписую, він отримує п'ятнадцять відсотків.»
12. "But as quickly as the excitement lifts my spirits, they sink again when I accept the enormity of it all." – «Але це захоплення щезло так само раптово, як і з'явилось, - коли я усвідомила, наскільки непідйомна ця задача.»
13. "The story barely made the national news and was forgotten within a few days." – «Національна преса майже не приділила цій пригоді уваги, й через декілька днів усі про неї забули.»
14. "Don't focus on why you're playing the game. Just focus on finish line." – «Думай не про те, чому саме ти вийшла на цей забіг, а про те, як дійти до фінішу.»
15. "Because there was no oil leak – in the instance, the safety mechanisms and their backups prevented a major spill..." – «Оскільки витоків не сталося - у цьому випадку системи безпеки запобігли б значним викидам.»
16. "Or maybe I could have used the time to mentally prep myself for all reasons I'm going to stay far away from Jeremy Crawford while I'm in his home." – «Або можна було б використати цей час для того, щоб морально

- підготуватися до будь-яких причин, з яких я триматимусь подалі від Джеремі Кроу-форда, поки житиму під його дахом.»
17. “Now I'm regretting having signed the contract.” – «Я починаю шкодувати, що підписала цей контракт.»
18. “... but at the time nothing mattered but shooting stars and the warmth of his body and the gentle way he held her close.” - «... та в той момент для неї ніщо так не важило, як метеори в небі й тепло його тіла поряд.»
19. “I'm the awkward writer who posts a picture of my book and says, "It's an okay book.” – «А я така недолуга письменниця, що просто викладаю фотографію обкладинки з підписом: «Це книжка як книжка.»
20. “According to a realtor website, they purchased the home five years ago for two and a half million.” – «За інформацією, розміщеною на вебсайті ріелторів, Кроуфорди придбали цей будинок п'ять років тому за два з половиною мільйони.»
21. “I save my suitcase for later and shut my door, following the little boy.” – «Я залишаю валізу в машині та йду за цим маленьким хлопчиком.»
22. “I don't like the buzz rushing through me right now.” – «Мені не подобаються ті нервові дрижаки, які пробігають моїм тілом.»
23. “It feels odd because I've seen all the rooms in the house already.” – «Почувуюсь дивно, бо я вже бачила всі кімнати в цьому будинку.»
24. “I sometimes think back on the night I met Jeremy and wonder...” – «Час від часу я згадую той вечір, коли познайомилася з Джеремі, й думаю...»
25. “I wouldn't say I was lost before the night I met Jeremy...” – «Не можу сказати, що я почувалася загубленою до того вечора, коли зустріла Джеремі..»

26. "... but every time he'd glance in my direction, I felt like we were the only two people in the room." – «...але щоразу, як він кидав погляд в мій бік, мені здавалось, що в цій кімнаті є тільки він і я.»
27. "The downside to Verity's office is also the view from these windows." – «І мінус кабінету Веріті - це той самий розкішний вид з вікна.»
28. "I feel like it would have been better for everyone if she hadn't survived the wreck." – «Мені здається, що всім було б легше, якби вона не вижила в тій аварії.»
29. "I need to remember to focus more on the positive that still remains." – «Я маю зосередитись на тому позитиві, який ще залишився.»
30. "He's the sort of man a woman like Verity could easily become addicted to..." – «Він з тих чоловіків, у яких такі жінки, як Веріті, закохуються по вуха...»

В україномовному перекладі роману також спостерігаються приклади перекладу означеного артикля як детермінативу граматичної категорії означеності / неозначеності за допомогою **присвійного займенника (10 прикладів = 9,9%)**:

1. "The driver of the truck is now at the rear of the vehicle, wide-eyed, on a cell phone." – «Тепер вже й водій розгублено тупцяє позаду свого фургона, з великими круглими очима і телефоном у тремтячій руці.»
2. "I take the wet shirt out of the sink and accept there's no saving it." – «Я виймаю з раковини свою мокру сорочку і розумію, що її вже не врятувати.»
3. "Left, right, inside, outside, where are my friends, where is the food?" – «Вліво-вправо, надвір-додому, де мої друзі, де моя пожива?»

4. "This is the greatest thing since the last book I wrote! You should read it!" – «Це найкраще з усього, що виходило в друк відтоді, як я написав мою попередню книжку!»
5. "Jeremy didn't clarify the extent of Verity's injuries when we were in the meeting..." – «Під час нашої зустрічі Джеремі не уточнив, наскільки серйозні травми Веріті...»
6. "I glance back down at the desk and try to focus." – «Я переводжу погляд на мій стіл і намагаюся зосередитись.»
7. "Do you have anything alcoholic at all in the house?" – «У вашому домі є якийсь алкоголь?»
8. "Is he thinking of the girls?" – «Він думає про своїх донечок?»
9. "My reaction to this house and the people in it are more distracting than a little grogginess would be." – «Мої реакції на цей будинок та його мешканців відволікають мене більше, ніж відволікала б легенька сонливість.»
10. "I walk to the bedroom to sift through my bag..." – «Я йду до своїєї кімнати і перебираю сумку...»

У процесі відтворення англійського означеного артиклю перекладач також використовував **означальний займенник (3 приклади = 2,9%)**:

1. "I've been caring for her in my apartment for the past year."- «Весь останній рік я доглядала за нею у своїй квартирі.»
2. "I was so scared during the signing that it was hard for me to speak." – «Під час самої сесії я була така перелякана, що ледве могла два слова зв'язати.»
3. "I slide the sponge down the length of the knife in my hand and then hand it to him." – «Я ковзаю губкою по всій довжині ножа і передаю його Корі.»

У випадку необхідності підкреслити лексико-семантичне забарвлення певного слова, означений артикль відтворюється порядком слів у реченні, а саме препозицією та постпозицією. **Препозиція (22 приклади = 21,78%)** широко застосовується при реалізації означеного артиклю в перекладі даного роману:

1. *“I closed my eyes before his head went under the tire, but I heard it pop like the cork of a champagne bottle.”* – «Я встигла заплющити очі, щоб не бачити, як його голова пірнає під колесо, однак виразно почула, як вона тріснула. З таким звуком корок вилітає з пляшки шампанського.»
2. *“... and the thick crowd takes heed, making it impossible for me to swim upstream in this Manhattan river.”* – «... і щільний натовп поніс мене через дорогу, не даючи мені пливти проти течії у річці, що зветься Мангеттен.»
3. *“The driver of the truck is now at the rear of the vehicle, wide-eyed, on a cell phone.”* – «Тепер вже й водій розгублено тупцяє позаду свого фургона, з великими круглими очима і телефоном у тремтячій руці.»
4. *“The stranger repeats, looking me in the eye this time.”* – «Незнайомец повторює запитання, але цього разу дивиться мені в очі.»
5. *“Three weeks later, the company offered him a settlement and he signed the papers.”* – «Три тижні потому компанія запропонувала йому компенсацію, й він підписав папери.»
6. *I pinch at my shirt and pull it away from my chest, but it sticks to my skin in spots where the blood splatters are beginning to dry.”* – «Я берусь двома пальчиками за тканину і відтягую її від тіла, та вона все одно липне до шкіри в тих місцях, де бризки крові вже почали підсихати.»

7. "The tanginess in the air sends my mind whirling back to when I was ten." – «Терпкість, якою просякло повітря, переносить мене вихором спогадів у той час, коли мені було десять.»
8. "His eyes match the tie he just shoved in his pocket." – «Краватка, яку він запихнув у кишеню, ідеально пасує до кольору його очей.»
9. "The ant crawled off my toe and onto the hardwood floor." – «Мурашка злізла з мого пальця на дерев'яну підлогу.»
10. "... she would touch his arm to get his attention and the feeling would linger for hours." – «... вона легенько торкалася його руки, вимагаючи уваги, і тоді відчуття її доторку лишалося з ним до кінця дня.»
11. "The water suddenly seems too cold for me." – «Раптом вода облікає мене крижаним морозцем.»
12. "And the second daughter drowned in the lake behind their home, but Jeremy didn't arrive home until the search for her body was already in place." – «Друга донька потонула в озері біля дому, та коли Джеремі приїхав, поліцейські вже шукали її тіло.»
13. "The publishers don't want to see their biggest source of income crash and burn." – «Видавці не люблять дивитись на те, як їхні найпотужніші джерела прибутку розсипаються на порох.»
14. "The lawn is lush and manicured, at least three acres deep." – «Газон доглянутий і наманікюрений, не менше трьох акрів завширшки»
15. "The lake behind the house stretches from one edge of the property to the other." – «Озеро за будинком простягається від одного краю до іншого.»
16. "The microwave timer goes off right when Jeremy reaches it." – «Мікрохвильовка подає сигнал тієї ж миті, коли Джеремі підходить до неї.»

17. “The nurse has parked Verity's wheelchair on the back porch, right in front of the office.” – «Нянька припаркувала візок Веріті на задньому подвір'ї, прямо навпроти кабінету.»
18. “So the nurse is sitting in front of Verity, reading her a book.” – «Тож нянька сидить біля Веріті й читає їй книжку.»
19. “Jeremy told me earlier this afternoon that I needed to be outside before the sun disappeared behind the mountains.” – «Сьогодні вдень Джеремі сказав, що мені неодмінно треба буде вийти з дому, коли сонце почне сідати за гори.»
20. “Every time the fan points toward the window, the curtain moves.” – «Щоразу, коли вентилятор повертається в бік вікна, штора рухається.»
21. “I drop the last page of the chapter.” – «Остання сторінка розділу випадає в мене з рук.»
22. “The brunette seems more my speed, but only until she looks at me.” – «Брюнетка здається мені більш врівноваженою, допоки вона не окине мене оком.»

Проте, як уже зазначалось, при перекладі текстів художнього стилю означений артикль також може реалізовуватись за допомогою **постпозиції (7 прикладів = 6,9%)** підмета стосовно присудка:

1. “I hear the crack of his skull before the spattering of blood reaches me.” – «Я чую, як тріскається його череп за мить до того, як до мене долітають бризки крові.»
2. “The passenger of the offending vehicle jumps out of the truck and is immediately on his knees near the man's body.” – «З фургона вискакує пасажир і припадає на коліна над тілом загиблого.»

3. “I spin around to move away from the accident—to find a place to take a breath— but the crosswalk sign now says walk” – «... але менер таки загорілось зелене світло».
4. “As much as the indifference in some of the people here disturbs me, it's exactly why I moved to this city ten years ago.” – «Хоч мене трохи непокоїть байдужість деяких тутешніх мешканців, але саме тому я й переїхала сюди десять років тому.»
5. “The fact that I was curious about the ant's current situation was a clear sign I needed to leave my apartment.” – «Той факт, що мене так зацікавила доля мурашки, промовисто свідчив про одне: настав-таки час вийти з дому.»
6. “I set down my phone and stared at the crack at the base of my wall the one the ant had disappeared into.” – «Я просто відклала телефон убік і продовжила зосереджено роздивлятися тріщину, в якій зникла мурашка.»
7. “The back door slams shut...” – «Позаду мене грюкають двері...»

Окрім вищезазначених способів, при відтворенні означеного артиклю нерідко застосовуються морфологічні трансформації у вигляді **заміни форм однини англійських іменників формами множини іменників української мови (4 приклади = 3,9%)**. Використання таких морфологічних способів відтворення допомагає зберегти категорію означеності, яка в англійській мові виражається відповідним артиклем. Наприклад:

1. “I don't have to look at the man under the tire to know he didn't survive that.” – «Мені навіть не треба дивитись на того чоловіка під колесами, я й так знаю, що він не вижив.»
2. “You seek out people like you... people worse off than you...and you use them to make yourself feel better about the terrible thing that has happened to you.”

– «Ми шукаємо таких, як ми самі... або значно гірших за себе... а потім використовуємо їх, щоб самим почуватися трохи краще, трохи легше сприймати ті жахи, яких довелося зазнати.»

3. “The linoleum in the kitchen was cracking in the corner.” – «Лінолеум у кухні тріснув по кутах.»
4. “I put the manuscript in a drawer, beneath a slew of other things.” – «Я запишаю сторінки в нижню шухляду, під купу інших паперів.»

Іноді для підсилення емоційності висловлювання перекладач може відтворювати означений артикль за допомогою **прикметника (2 приклади = 1,98%)**:

1. “They requested the meeting yesterday.” – « Вони вчора попросили про особисту зустріч.»
2. “The upside to Verity's office is the view from these windows.” – «Один з плюсів кабінету Веріті - це розкішний вид з вікна.»

В україномовному перекладі роману Колін Гувер “Веріті” також спостерігається відтворення англійського означеного артикля за допомогою **дієприкметника (3 приклади = 2,97%)**:

1. “The passenger of the offending vehicle jumps out of the truck and is immediately on his knees near the man's body.” – «З фургона вискакує пасажир і припадає на коліна над тілом загиблого.»
2. “I back away from the scene as several people rush forward to help.” – «Від побаченого я мимоволі задкую в бік тротуару, а хтось навпаки біжить повз мене до місця трагедії, щоб допомогти.»
3. “I glance back toward the accident, careful not to look directly at the man.” – «Кидаю погляд назад, на місце аварії, але дуже обережно, щоб ненароком не побачити потерпілого.»

Як зазначалось у теоретичному підрозділі наукового дослідження, нерідко перекладачі використовують **додавання (3 приклади = 2,97%)** при відтворення англійського означеного артикля українською мовою. Наведемо приклади:

1. "... waiting for the crosswalk light to illuminate when he stepped into the street prematurely, resulting in a run-in with a truck." – «... Чекали, поки загориться зелене світло, і раптом він, не дочекавшись, ступив на проїжджу частину - і його одразу ж збив фургон.»
2. "I stop trying to move, and wait for the crowd to thin." – «Я припиняю марні спроби опиратись людському потоку і просто чекаю, коли віг виухне.»
3. "As much as the indifference in some of the people here disturbs me, it's exactly why I moved to this city ten years ago." – «Хоч мене трохи непокоїть байдужість деяких тутешніх мешканців, але саме тому я й переїхала сюди десять років тому.»

Також під час дослідження оригіналу роману та його україномовного перекладу було виявлено випадку **нульового перекладу (14 прикладів = 13,86%)** означеного артикля. У таких випадках артикль просто опускається:

1. "He'd kept only enough for the rent and a few other expenses." – «Він лишив собі достатньо, аби оплатити оренду та інші витрати.»
2. "When I go to hand one to Corey, he's seated at the bar. I stay on the opposite side and we raise our glasses." – «Корі сидить біля бару, я сідаю навпроти. Ми підіймаємо келихи...»
3. "I roll my eyes as I set his empty glass in the sink." – «Я ставлю порожній келих в раковину і закочую очі.»
4. "I shake my head and turn on the water." – «Я хитаю головою і відкриваю воду.»

5. "He rinses the knife in silence, sets it in the strainer, then grips the edge of the sink and turns his head toward me." – «Він мовчки протирає ножа, ставить його в сушарку, спирається на край раковини і повертає голову до мене.»
6. "Start the book and hate everything I write." – «Почати роботу над книжкою і зненавидіти все, що я пишу.»
7. "Keep writing the book despite hating everything I write." – «Продовжити роботу над книжкою, попри те, що я нена-виджу все, що пишу.»
8. "Finish the book and pretend I'm happy with it." – «Завершити роботу над книжкою і робити вигляд, що я задоволена результатом.»
9. "I edge the car along the driveway, wondering where I'm supposed to park." – «Я вирівнюю машину вздовж доріжки і думаю, де мені паркуватись.»
10. "In the article I read about her wreck, she was driving a Range Rover." – «У статті про її аварію писали, що вона була за кермом Range Rover.»
11. "I reach to the passenger seat to grab my phone so I can text Corey to let him know I made it." – «Я тягнусь до пасажирського сидіння, щоб узяти телефон і написати Корі, що я доїхала.»
12. "My mind keeps going back to the manuscript..." – «Я подумки повертаюсь до рукопису...»
13. "With her head adjusted, she's no longer staring into the window." – «Голова вирівнюється, і Верімі більше не дивиться у вікно.»
14. "I look down at the book, now covered in water..." – «Я дивлюсь на книжку, вона вся облита...»

У процесі дослідження оригіналу роману та його перекладу також були віднайдені приклади відтворення означеного артиклю за допомогою **частки (3 приклади = 2,97%)**:

1. *“But the more I dig, the less I can find to be concerned about.” – «Однак, що більше я дізнаюсь, то менше бачу приводів для хвилювання.»*
2. *“My mother used to say that houses have a soul, and if that is true, the soul of Verity Crawford's house is as dark as they come.” – «Моя матір казала, що будинки теж мають душі, і якщо це правда, то душа дому Веріті Кроуфорд — така темнюща, яких не буває.»*
3. *“The more I read, the more unsettled I become.” – «Що більше я читаю, то більше хвилювань в моїй душі.»*

Отже, означений артикль є одним з центральних детермінативів граматичної категорії означеності / неозначеності англійської мови. Проаналізувавши текст оригіналу роману Колін Гувер “Веріті”, можна зробити висновок про те, що означений артикль вживається автором набагато частіше, ніж неозначений. На одній сторінці тексту він зустрічається від 11 до 18 разів. Його відтворення в процесі англо-українського художнього перекладу спричиняє значні труднощі для перекладача, адже формальних відповідників в українській він не має.

Проведене дослідження щодо відтворення означеного артикля англійської мови в англо-українському перекладі роману Колін Гувер «Веріті» дозволило проілюструвати способи реалізації вищезазначеного артикля в україномовному перекладі художньої прози.

Воно показує, що найчастіше для реалізації даного артикля вживаються вказівний та присвійний займенники та препозиція підмета стосовно присудка в реченні. Вказівний та означальний займенники дозволяють уникнути повторів при англо-українському перекладі художньої літератури та вказати на певний предмет, особу чи обставину. Препозиція дозволяє перенести акцент у реченні саме на підмет дії або ж предмет, над яким ця дія виконується. Постпозиція також використовується автором перекладу як засіб відтворення

означеного артиклю, але застосовується набагато рідше у порівнянні з препозицією.

Такі способи перекладу, як означальний займенник, прикметник та дієприкметник, частка, заміна однини формами множини та додавання використовуються набагато рідше.

Проведене дослідження також показує, що в деяких випадках означений артикль не відтворюється при перекладі. Цей спосіб називається нульовим перекладом, у випадку застосування якого артикль при перекладі просто опускається.

Результати проведеного дослідження проаналізовано за допомогою методу кількісного аналізу та відображено у вигляді секторної діаграми у відсотковому відношенні. (див. Додаток 1)

2.3 Аналіз передачі неозначеного артиклю як детермінативу граматичної категорії означеності / неозначеності в україномовному перекладі роману Колін Гувер «Веріті»

Не менш проблематичним явищем при перекладі художніх творів є відтворення неозначених артиклів англійської мови українською мовою. У той час, як означений артикль є показником означеності в англійській мові, неозначений артикль є маркером неозначеності. Він є центральним детермінативом граматичної категорії означеності / неозначеності та вказує на предмет, який досі не згадували та який є невідомим авторові або ж читачеві.

Відтворення англійських неозначених артиклів в англо-українському перекладі художньої літератури також посідає значне місце серед питань, які розглядаються мовознавцями та перекладознавцями. Цей процес також вимагає детального розгляду та застосування лексико-семантичних та граматичних трансформацій.

У процесі дослідження оригіналу роману та його україномовного перекладу було розглянуто певну кількість прикладів вживання неозначених артиклів та обрано приклади їх відтворення українською мовою.

Як зазначалось у теоретичній частині дослідження, для відтворення значення англійських неозначених артиклів, так само, як і означених, досить часто використовується порядок слів у реченні та його зміна, а саме постпозиція та препозиція підмета стосовно присудка.

Автором перекладу обраного роману досить часто застосовується **постпозиція (10 прикладів = 16,39%)** як спосіб відтворення неозначених артиклів:

1. “... waiting for the crosswalk light to illuminate when he stepped into the street prematurely, resulting in a run-in with a truck.” – «... чекали, поки загориться зелене світло, і раптом він, не дочекавшись, ступив на проїжджу частину - і його одразу ж збив фургон.»
2. “Panic would ensue, people would be screaming, a news crew would be on scene in a matter of minutes.” – «Градус паніки зростав би зі швидкістю термоядерної реакції, всі лементували би, і за лічені хвилини сюди налетіли б репортери.»
3. “I just saw a man die.” – «Щойно на моїх очах загинув чоловік.»
4. “A woman carrying a coffee in each hand attempts to squeeze past me through the doorway until she sees my shirt.” – «Повз мене хоче прослизнути жінка, яка тримає в кожній руці по каві. Потім помічає мою сорочку.»
5. “I was sitting at my computer desk, staring down at an ant as it crawled across my big toe.” – «Я сиділа за комп’ютерним столом і дивилась, як на мій великий палець ноги залазить мурашка.»
6. “Four years later, after a crane on the platform collapsed...” – «Чотири роки потому, коли на платформі обвалився кран...»

7. "I think we might have an offer." – «Здається, в нас є замовлення».
8. "A fleeting smile appears on his mouth and disappears just as quickly, as if he remembered what happened across the street and realized it's still too soon to not be affected." – «На його обличчі проблискує усмішка і наступної ж миті зникає, наче він схаменувся, пригадавши, що сталося на до-розі, й хутко прибрав її, усвідомлюючи, що минуло ще недо- статньо часу, аби не зважати на це.»
9. "I only know this was written by a very disturbed woman—a woman whose house I currently inhabit." – «Я знаю тільки те, що це написала жінка з дуже серйозними розладами психіки - жінка, в домі якої я зараз живу.»
10. "A knife next to him on the floor." – «Неподалік від нього на підлозі лежить ніж.»

Прикладами застосування автором україномовного перекладу **препозиції (7 прикладів = 11,47%)** як способу відтворення неозначеного артикля є наступні випадки:

1. "Luckily, a Wi-Fi connection and a credit card make it easy to live life completely indoors in Manhattan." – «Добре, що вай-фай і кредитна картка дозволяють жити на Мангеттені, зовсім не виходячи з дому.»
2. "A writer should never have the audacity to write about themselves unless they're willing to separate every layer of protection between the author's soul and their book." – «Письменник не повинен наважуватись на таке нахабство, як писати про себе, хіба що він прагне відокремити свої книжки від своєї особи, шар за шаром.»
3. "An autobiography encouraging the reader to like the author is not a true autobiography." – «Автобіографія, яка надихає читача на те, щоб він полюбив автора, - це несправжня автобіографія.»

4. “A woman who can't willingly turn her head to look at someone, much less make intentional eye contact.” – «Жінка, яка не здатна повернути голову, не кажучи вже про те, щоб свідомо подивитися комусь в очі.»
5. “This is the first time I've ever had a guy open a door for me.” – «Це вперше в житті чоловік відчинив мені дверцята.»
6. “...but when Jeremy's eyes meet mine, an attractive blonde turns around to see what he's looking at.” – «...та коли Джеремі знаходить мене очима, ефектна блондинка вмить розвертається і енергійно видивляється, кого він там побачив.»
7. “But there was a knife.” – «Але ніж там був.»

Різні розряди займенника, як відомо, вважаються також еквівалентами неозначеного артикля при його відтворенні українською мовою. Найчастіше перекладачами використовується **неозначений займенник (7 прикладів = 11,47%)**. Саме цей спосіб відтворення притаманний лише неозначеному артиклю, оскільки неозначений займенник якнайточніше допомагає передати значення неозначеності, яке в англійській мові передається за допомогою неозначеного артикля:

1. “A few are led by their morbid curiosities, filming the gruesome scene with their phones.” – «Деяких перехожих так заворожила сцена раптової смерті, що вони не в силах опиратись, просто стоять і знімають усе на свої смартфони.»
2. “Almost as if his looks might be an inconvenience to him.” – «Наче це для нього якась прикра незручність.»
3. “It's hard to say why I have such a deeply crippling aversion to other humans, but if I had to wager a bet, I'd say it's a direct result of my own mother being terrified of me.” – «Важко сказати, чому я відчуваю якусь нездорову

відразу до людей, але б'юсь об заклад — це прямий наслідок того, що моя рідна матір нажахана мною.»

4. *“The man literally gave me the shirt off his back, so I doubt he has a vindictive nature.”* – «Цей чоловік віддав мені свою сорочку, тож навряд чи він виношує якісь недобрі наміри.»
5. *“Anything and everything a person could possibly need can be delivered.”* – «Все, що може в принципі комусь знадобитись, можуть доставити.»
6. *“Do we need a secret signal if you aren't interested in whatever the offer is?”* – «Може, придумаємо якийсь таємний знак на випадок, якщо ця пропозиція буде тобі не цікава?»
7. *“I stare at Verity for a moment, wondering if she'll react now that the nurse has stopped reading to her.”* – «Якийсь час я дивлюсь на Веріті й чекаю, чи відреагує вона на те, що їй перестали читати.»

Хоч така морфологічна трансформація, як **заміна форм однини іменників англійської мови на форми множини іменників української мови (11 прикладів = 18,03%)** частіше вживається для відтворення означеного артикля англійської мови, вона також використовується для реалізації неозначеного артикля в україномовному художньому перекладі:

1. *“Panic would ensue, people would be screaming, a news crew would be on scene in a matter of minutes.”* – «Градус паніки зростає би зі швидкістю термоядерної реакції, всі лементували би, і за лічені хвилини сюди налетіли б репортери.»
2. *“... a pedestrian struck by a vehicle happens so often, it's not much more than an inconvenience.”* – «... людей так часто збивають машини, що це сприймається всього лиш як побутова незручність, не більше.»
3. *“I've done very little writing this past year because of my commitment to my mother, so I have nothing to sell to a publisher.”* – «А через те, що я була

прикута до мами, за останній рік я написала небагато, тож продавати видавцям нічого.»

4. "I'm trying not to get my hopes up, but there are a lot of possibilities and I have a good feeling." – «Я намагаюсь не розкочувати губу, але у світі є безліч можливостей, і у мене хороші передчуття.»
5. "I'm sure our relationship broke a code of ethics somewhere, but I'm not sure that contributed to how short-lived it was." – «Я знаю, в якійсь мірі наші стосунки порушують певні принципи етики та моралі, але вони були такими недовгими, що це можна й не брати до уваги.»
6. "He was forty-two years old and hadn't been on a date since he was a teenager." – «Йому було сорок два, і жодного разу з часів навчання у школі він не був на побаченні.»
7. "I'm looking for a paycheck." – «Мені потрібні гроші.»
8. "Sort of homeless, living out of a suitcase just one and a half weeks after the last of my immediate family members passes away." – «На валізах і без даху над головою вже через півтора тижні після того, як помер останній член моєї родини.»
9. "One should only walk away from an autobiography with, at best, an uncomfortable distaste for its author." – «Читачі мають кидати автобіографії щонайменше з відчуттям огиди до автора.»
10. "That's really sweet, but I'm not taking a loan from you." – «Я дуже вдячна, але грошей у вас не братиму.»
11. "Something a man in a suit would drive." – «Щось таке, що пасує чоловікам у костюмах.»

Для відтворення неозначеного артикля українською мовою в перекладі художньої літератури застосовуються й інші лексико-граматичні одиниці української мови, такі як прикметник та числівник. Наведемо наступні

приклади відтворення вищезгаданого артикля англійської мови за допомогою прикметника (6 прикладів = 9,83%):

1. “Almost as if his looks might be an inconvenience to him.” – «Наче це для нього якась прикра незручність.»
2. “No. I don't work here. I have a meeting on the fourteenth floor.” – «Ні, я не працюю в цій будівлі. У мене тут ділова зустріч на чотирнадцятому поверсі.»
3. “I mask my disquiet with a smile, even if his concern is a formality.” – «Я маскую своє хвилювання усмішкою, хай навіть його турбота — це чиста формальність.»
4. “I'm sure our relationship broke a code of ethics somewhere, but I'm not sure that contributed to how short-lived it was.” – «Я знаю, в якійсь мірі наші стосунки порушують певні принципи етики та моралі, але вони були такими недовгими, що це можна й не брати до уваги.»
5. “I shiver as I follow a curve, the trees getting denser and taller until the house comes into view.” – «Після чергового повороту мене починає трусити, дерева стають вищими й густішими, і нарешті вдалині з'являються обриси будинка.»
6. “But he just closes his mouth and forces a smile, and then shuts the door behind him when he leaves.” – «Але він стуляє губи, вичавлює криву посмішку і йде, зачинивши за собою двері.»

Наведемо такий приклад відтворення англійського неозначеного артикля такою лексичною одиницею української мови, як **числівник** (3 приклади = 4,91%):

1. “The next day, I received an email from a reader who said I was...” – «А наступного дня отримала листа від однієї жінки, яка написала, що я...»

2. “I had a boyfriend in my early twenties named Amos...” – «Коли мені ледве було двадцять, був у мене один хлопець, Амос...»
3. “There was a scary part and it freaked me out.” – «Прочитала одне страшне місце, яке налякало мене так, що душа в п’яти.»

Подібно до випадків відтворення означеного артикля, в процесі ретрансляції неозначеного артикля англійської мови перекладач може вдаватись до додавання (**5 прикладів = 8,19%**) чи авторських пояснень:

1. “...a pedestrian struck by a vehicle happens so often, it's not much more than an inconvenience.” – «...людей так часто збивають машини, що це сприймається всього лиш як побутова незручність, не більше.»
2. “Some people find it difficult to separate a character from the individual who created them.” – «Не всім людям вдається відокремлювати вигаданих персонажів від особистості, яка їх створила.»
3. “As difficult as it was being in a relationship with him, it is surprisingly easy being his client.” – «I як важко було будувати з ним романтичні стосунки, настільки ж легко було працювати з ним як з агентом.»
4. “But why would he be in a meeting about her?” – «Але нащо йому було приїздити на ділову зустріч і щось вирішувати замість неї?»
5. “Their first child was at a sleepover fifteen miles away when she had an allergic reaction.” – «Їхня перша дитина померла в гостях у своїх подружок, за десять хвилин від дому, внаслідок раптової алергічної реакції.»

Досить часто переклад неозначеного артикля не здійснюється, є неможливим, або ж в ньому просто немає потреби. Такий процес називають **нульовим перекладом (12 прикладів = 19,67%)**. Він є дуже поширеним явищем у процесі перекладу художньої літератури. Не є виключенням й

україномовний переклад роману Колін Гувер «Веріті». Наведемо наступні приклади:

1. "I look up at a man as he touches my arm and scans my shirt." – «Я дивлюсь на чоловіка, який обережно торкається моєї руки і сканує очима мою сорочку.»
2. "I can't tell if you're calm or in a state of shock." – «Я не можу зрозуміти, ви спокійна чи це у вас шок?»
3. "Or maybe he works in a hospital." – «Чи може він працює в лікарні.»
4. "Are you a doctor?" – «Ви лікар?» "He said he used to be in real estate, but even the worst day on the job as a realtor wouldn't fill someone with the kind of gloom that's filling this man." – «Він сказав, що працює з нерухомістю, але навіть найгірший день у життя рієлтора не принесе такого смутку, який переповнює цього чоловіка.»
5. "Corey holds up a champagne bottle." – «Корі тримає в руці пляшку шампанського.»
6. "That came to a complete halt when I found out through social media that he had been on a few dates with a girl named Rebecca." – «А повністю це припинилось тоді, коли я дізналась через соцмережі, що він декілька разів ходив на побачення з дівчиною на ім'я Ребекка.»
7. "Have you found a new apartment yet?" – «Ти вже знайшла нове житло?»
8. "I have a storage building and plan to have most of it out by tomorrow." – «У мене є складське приміщення і план вивезти звідти до завтра все, що там є.»
9. "You put in an application a few days ago?" – «Ви залишали заявку кілька днів тому?»
10. "I hear him open a can of soda and mix it with the liquor." – «Я чую, як він відкриває пляшку содової і змішує її зі спиртним.»

11. “Sent a link to your email if you want to take a look.” – «Кинув посилання на пошту, раптом тобі буде цікаво подивитись.»

12. “How does one work with a writer, exactly?” – «А як можна працювати з письменницею?»

Отже, неозначений артикль є одним з центральних детермінативів граматичної категорії означеності / неозначеності в англійській мові. Детальний аналіз тексту оригіналу роману Колін Гувер «Веріті» дозволяє зробити висновок про те, що неозначений артикль вживається автором набагато рідше, ніж означений. У середньому, на одній сторінці тексту оригіналу він зустрічається від 3 до 8 разів. Його відтворення в процесі англо-українського художнього перекладу спричиняє значні труднощі для перекладача, адже, як і означений артикль, формальних відповідників в українській він не має.

Проведене дослідження щодо відтворення неозначеного артиклю англійської мови в англо-українському художньому перекладі роману Колін Гувер «Веріті» дозволило проілюструвати способи реалізації вищезазначеного артиклю в україномовному перекладі художньої прози.

Воно показує, що найчастіше для реалізації неозначеного артиклю вживаються нульовий переклад, постпозиція підмета стосовно присудка та заміна форм однини англійської мови формами множини української мови. Препозиція також використовується перекладачем як засіб відтворення неозначеного артиклю, але застосовується набагато рідше у порівнянні з постпозицією. Такі синтаксичні способи відтворення артиклю, як препозиція та постпозиція, дозволяють зберегти і передати акцент, направлений автором на той чи інший предмет, особу чи дію.

Такі способи перекладу, як неозначений займенник, прикметник, числівник та додавання використовуються дещо рідше.

Результати проведеного дослідження щодо відтворення неозначеного артиклю як детермінативу граматичної категорії означеності / неозначеності в англійській проаналізовано за допомогою методу кількісного аналізу та відображено у вигляді секторної діаграми у відсотковому відношенні. (див. Додаток 2)

ВИСНОВКИ

У ході проведеного дослідження було виконано ряд завдань, а саме: встановлено основні ознаки та категорії художнього тексту; досліджено та визначено поняття "граматична категорія", граматична категорія означеності / неозначеності; виявлено та проведено зіставний аналіз граматичної категорії означеності / неозначеності у оригінальній та перекладній версії роману «Веріті»; висвітлено способи та перекладацькі труднощі у ретрансляції категорії означеності / неозначеності. Матеріалом для дослідження та виконання поставлених завдань було обрано оригінал роману Колін Гувер «Веріті» та його україномовний переклад Сергія Ковальчука (2021 рік, видавництво «Рідна мова»).

У результаті опрацювання теоретичного розділу встановлено, що художній текст — це робота літературного характеру, яка містить в собі мову, сюжет та символіку, використані з метою викликання естетичної насолоди в читача, який має свої певні ознаки. Ознаки художнього тексту — це риси, які визначають літературні твори, що мають художню спрямованість. Ці ознаки можуть включати стилістичні, семантичні, структурні та естетичні елементи, які відрізняють художні тексти від інших видів текстів. Було встановлено, що основними ознаками художнього тексту є: образність, естетика мовлення, інтенсивність та експресія, зображувальність, суб'єктивізм.

Встановлено, що для художнього тексту є характерним використання певних мовних засобів, а саме: метафор та порівнянь, символізму, звукових ефектів, епітетів, гіпербол та антитез, паралелізму та анафор, інверсії, неологізмів та архаїзмів.

У процесі написання теоретичного розділу наукової роботи було встановлено, що серед найдосліджуваних питань в галузі вивчення художнього тексту є його категорії. Було виявлено, що на сьогодні не існує уніфікованої класифікації категорій художнього тексту, проте більшість вчених виділяють наступні категорії художнього тексту як головні: зв'язність та цілісність; членимість; інтертекстуальність; континуум; інформативність.

У ході дослідження теоретичного матеріалу було встановлено, що граматична категорія — це клас однорідних граматичних об'єктів, які розподіляються між загальнограматичними та частковограматичними категоріями. Загальнограматичні категорії — це граматичні класи слів (частини мови й члени речення). Частковограматичні категорії - це системи рядів граматичних форм (граматичні категорії числа, особи, роду, часу, виду, стану і т.д). Граматичну категорію означеності / неозначеності визначається як «...загальномовна властивість, змістова і функціональна сутність якої визначається факторами семіотичного порядку, зокрема різними способами актуалізації мовного знака у мовленні». Виявлено, що формами вираження зазначеної категорію в англійській мові є детермінативи, як поділяються на центральні детермінативи, предетермінативи та постдетермінативи. Зазначено, що з усіх форм вираження такої граматичної категорії в українській мові повністю відсутня лише система артикля.

Оскільки особливості граматичної будови англійської та української мов зумовлюють відсутність прямих відповідників англійських артиклів в цільовій українській мові, для їх реалізації в англо-українському перекладі саме художньої прози використовуються лексико-семантичні та граматичні одиниці української мови, а також різного роду трансформації. До мовних засобів, які виступають еквівалентами артиклів в їхніх основних значеннях, зараховують синтаксичні (порядок слів: препозиція та постпозиція),

морфологічні (форми множини та однини) та лексичні (займенники, числівники, прикметники, іменники, частки, сполучники тощо) засоби.

На основі здобутих теоретичних знань та напрацювань було проведено практичне дослідження, у ході якого було розглянуто способи ретрансляції англійських артиклів як детермінативів граматичної категорії означеності / неозначеності на матеріалі англо-українського художнього перекладу роману та конкретних прикладах.

Результат проведеного дослідження дозволяє зробити певні висновки щодо способів відтворення англійських артиклів в україномовному перекладі художньої прози та частоти їх вживання перекладачем, а також надає змогу продемонструвати отримані результати у відсотковому відношенні, застосувавши метод кількісного аналізу.

Результати практичної частини дослідження доводять, що найчастіше для реалізації означеного артикля вживаються вказівний та присвійний займенники та препозиція підмета стосовно присудка в реченні. Постпозиція також використовується як засіб відтворення означеного артикля, але застосовується набагато рідше у порівнянні з препозицією. Означальний займенник, прикметник та дієприкметник, частка, заміна однини формами множини та додавання використовуються набагато рідше. Також на прикладах показано, що в деяких випадках означений артикль не відтворюється при перекладі.

Аналіз відтворення неозначеного артикля в англо-українському художньому перекладі роману показує, що найчастіше для його реалізації вживаються нульовий переклад, постпозиція підмета стосовно присудка та заміна форм однини англійської мови формами множини української мови. Препозиція також використовується як засіб відтворення неозначеного артикля, але застосовується набагато рідше у порівнянні з постпозицією.

Неозначений займенник, прикметник, числівник та додавання використовуються дещо рідше.

Результати проведеного дослідження щодо відтворення артиклів як детермінативів граматичної категорії означеності / неозначеності в англійській мові проаналізовано за допомогою методу кількісного аналізу та відображено у вигляді секторної діаграми у відсотковому відношенні.

SUMMARY

In the course of the study, a number of tasks were performed, namely: the main features and categories of a literary text were established; the concepts of "grammatical category" and the grammatical category of definiteness / indefiniteness were investigated and defined; a comparative analysis of the grammatical category of definiteness / indefiniteness in the original and translated versions of the novel "Verity" was identified and conducted; the ways and translation difficulties in the retranslation of the category of definiteness / indefiniteness were highlighted. The material for the research and fulfillment of the tasks was the original novel by Colleen Hoover "Verity" and its Ukrainian translation by Serhiy Kovalchuk (2021, "Ridna Mova").

As a result of the study of the theoretical section, it has been established that a literary text is a work of literary nature that contains language, plot, and symbolism used to evoke aesthetic pleasure in the reader, and which has its own specific features. The features of a literary text are the features that define literary works that have an artistic orientation. These features may include stylistic, semantic, structural, and aesthetic elements that distinguish literary texts from other types of texts. It has been established that the main features of a literary text are: imagery, aesthetics of speech, intensity and expression, depiction, and subjectivity.

It has been established that a literary text is characterized by the use of certain linguistic means, namely: metaphors and similes, symbolism, sound effects, epithets, hyperbole and antitheses, parallelism and anaphors, inversion, neologisms and archaisms.

In the process of writing the theoretical section of the research paper, it was found that among the most researched issues in the field of studying literary text are its categories. It was found that today there is no unified classification of categories of literary text, but most scholars identify the following categories of literary text as

the main ones: coherence and integrity; allotment; intertextuality; continuum; informativeness.

In the course of the study of the theoretical material, it was found that a grammatical category is a class of homogeneous grammatical objects that are divided between general grammatical and partial grammatical categories. The grammatical category of definiteness/indefiniteness is defined as "...a general linguistic property, the semantic and functional essence of which is determined by factors of semiotic order, in particular, by different ways of actualizing a linguistic sign in speech". It is found that the forms of expression of this category in English are determinatives, which are divided into central determinatives, pre-determinatives and post-determinatives. It is noted that of all the forms of expression of this grammatical category in Ukrainian, only the article system is completely absent.

Since the peculiarities of the grammatical structure of the English and Ukrainian languages determine the absence of direct equivalents of English articles in the target Ukrainian language, lexical-semantic and grammatical units of the Ukrainian language, as well as various kinds of transformations are used to realize them in the English-Ukrainian translation of fiction. The linguistic means that serve as equivalents of articles in their basic meanings include syntactic (word order: preposition and postposition), morphological (plural and singular forms) and lexical (pronouns, numerals, adjectives, nouns, particles, conjunctions, etc.) means.

On the basis of the acquired theoretical knowledge and developments, a practical study was conducted, which examined the ways of retranslation of English articles as determiners of the grammatical category of definiteness / indefiniteness on the material of the English-Ukrainian literary translation of a novel and contrastive examples.

The result of the study allows us to draw certain conclusions about the ways of reproducing English articles in the Ukrainian translation of fiction and the frequency of their use by the translator, and also makes it possible to demonstrate the results obtained in percentage terms using the method of quantitative analysis.

The results of the practical part of the study show that the most frequently used means of realizing the definite article are the indicative and possessive pronouns and the subject preposition in relation to the predicate in the sentence. Postposition is also used as a means of reproducing the definite article, but it is used much less frequently than preposition. The determiner pronoun, adjective and participle, particle, singular plural substitution, and addition are used much less frequently. The examples also show that in some cases the definite article is not reproduced in translation.

The analysis of the reproduction of the indefinite article in the English-Ukrainian literary translation of a novel shows that the most commonly used means of its realization are zero translation, postposition of the subject in relation to the predicate, and replacement of the singular English form with the plural Ukrainian form. Preposition is also used as a means of reproducing the indefinite article, but it is used much less frequently than postposition. The indefinite pronoun, adjective, numeral, and compound are used less frequently.

The results of the study on the reproduction of articles as determiners of the grammatical category of definiteness/indefiniteness in English are analyzed using the method of quantitative analysis and displayed in the form of a pie chart in percentage terms.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Андрієнко, Тетяна. Переклад як когнітивно-комунікативна діяльність. Ніжин: Вид-во Ніжинського державного університету ім. Миколи Гоголя, 2014.
2. Балашова С. П. Теоретична граматики англійської мови. Видавництво Ленінградського університету, 1983.
3. Бацевич Ф.С. Основи комунікативної лінгвістики. К.: Академія, 2004.
4. Бацевич Ф. С. Функціональна типологія прихованих семантичних категорій дієслівної дії. Л: Мовознавство, 1990.
5. Бармина Л. А., Верховская И.П. Практикум по англійському языку: Артикли. АСТ, 2000.
6. Балли Ш. Общая лингвистика и вопросы французского языка. Переклад Т. В. Вентцель. К.: Вид-во Іноземної літератури, 1955.
7. Безпояско О. К. Іменні граматичні категорії. Функціональний аналіз. Вид-во «Наукова думка», 1991.
8. Безпояско О.К. Граматика української мови: Морфологія. К.: Либідь, 1993.
9. Вихованець І. Р. Теоретична морфологія української мови: Академ. граматики укр. Мови. К.: Унів. вид-во «Пульсари», 2004.
10. Вихованець І. Р. Граматика української мови. К.: Рад. шк., 1982.
11. Вознюк М. А. Критерії оцінювання перекладу. Львів: Вид-во ЛНУ імені Тараса Шевченка, 2011.
12. Воловик В. М. Етнокультурні ландшафти: регіональні структури і природокористування. Вінниця: Вінницька міська друкарня, 2013.
13. Воробйова О. П. Лінгвістичні аспекти адресованості художнього тексту: дис. доктора філол. наук : 10.02.2019, 1993.

14. Гомон Н. В. Персоніфікація: перекладознавчі аспекти. Іноземна філологія. К.: Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка, 2010. Вип. 43.
15. Голянич М. І. Внутрішня форма слова і художній текст. Коломия: Вік, 1997.
16. Голубовська І. О. Етнічні особливості мовних картин світу. Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. Київ: Логос, 2004.
17. Гриців Н. Н. Мисик Василь. Різногранний діамант українського художнього перекладу. Вінниця: Нова книга, 2017.
18. Дудко І. Д. Неозначені займенники. К.: Дивослово, 2002. Вип. №5.
19. Дудко, І. Д. Семантико-граматичні та функціональні особливості займенників. К: Дивослово, 2007. Вип. №2.
20. Дудченко М. Метафорика першотвору і індивідуальність перекладача / Теорія і практика перекладу. Київ, 1979. Вип. №1.
21. Єщенко Т. А. Лінгвістичний аналіз тексту : навч. посіб. Київ : ВЦ «Академія», 2009.
22. Жлуктенко Ю. О. Порівняльна граматики англійської та української мов. Київ: Рад. шк., 1960.
23. Зорівчак Р.П. Україністика в інтелектуальному життєписі професора Юрія Олексійовича Жлуктенка. Іноземна філологія. Київ, 2012. Вип. №124.
24. Зорівчак Р. П. Реалія і переклад: На матеріалі англійських перекладів української прози. Львів: Вид-во при Львів. ун-ті, 1989.
25. Карабан В. І. Переклад англійської наукової і технічної літератури. Вінниця: Нова Книга, 2004.
26. Кондратьєва О. В. Порядок слів як засіб відтворення комунікативної структури речення в перекладі. К.: УДК, 2016. Вип. № 23.

- 27.Кальниченко О. А. Історія перекладу та думок про переклад у стародавні часи. Харків: Вид-во Харків. нац. ун-т ім. В. Н. Каразіна, 2013.
- 28.Клименко Л. В. Художній переклад як вид міжкультурної комунікації в контексті Євроінтеграції. Літературознавчі студії, 2015.
- 29.Ковганюк С. Практика перекладу: (З досвіду перекладача). Київ: Дніпро, 1968.
- 30.Колін Гувер. Веріті. Переклад С. Ковальчук. Київ: Рідна Мова, 2021.
- 31.Коломієць Л. В. Український художній переклад та перекладачі 1920–30-х років: матеріали до курсу «Історія перекладу». Вінниця: Нова Книга, 2015.
- 32.Коломієць Л. В. Концептуально-методологічні засади сучасного українського поетичного перекладу : Монографія. Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2004.
- 33.Коптілов В. В. Художній переклад і структурна типологія. К.: Мовознавство. 1969. Вип. № 5.
- 34.Коптілов В. Першотвір і переклад: Роздуми і спостереження. Київ: Дніпро, 1972.
- 35.Кочерган М. П. Загальне мовознавство. Київ: Вид. центр «Академія», 2003. 463 с.
- 36.Крайнікова Т. С. Мова художнього твору. Українська мова і література. К.: Махаон, 2002.
- 37.Кухаренко В. А. Практикум з стилістики англійської мови. Нова Книга, 2010.
- 38.Кучмій О.П. Міжкультурні комунікації. Українська дипломатична енциклопедія: У 2-х т. / редкол.: Л. В. Губерський (голова) та ін. Київ : Знання України, 2004.

- 39.Линтвар О. М. До проблеми художнього перекладу. Наукові записки Національного університету Острозька академія, 2012.
- 40.Леонова М.В. Сучасна українська літературна мова: Морфологія. К.: Вища шк., 1983.
- 41.Логвиненко О. М. Культура перекладу художнього твору: психологічний аспект. Український інформаційний простір : науковий журнал Інституту журналістики і міжнародних відносин Київського національного університету культури і мистецтв, 2014.
- 42.Максімов С. Є. Практичний курс перекладу (англійська та українська). Київ: Ленвіт, 2010.
- 43.Манакін В.М. Мова і міжкультурна комунікація. Київ: ЦУЛ, 2012.
- 44.Мартиняк О. А. Займенник як стилістична категорія. К.: Педагогічна думка. - 2012.
- 45.Медвідь Н.С. Лінгвокультуреми в українській соціальнопсихологічній прозі першої половини ХХ ст. : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : спец. 10.02.01 «Українська мова». — К., 2009.
- 46.М'язова І. Ю. Особливості тлумачення поняття «міжкультурна комунікація». Філософські проблеми гуманітарних наук. К., 2006.
- 47.Нестерчук М. М. Мистецтво перекладу: проблеми, знахідки, втрати . Єдиними устами: Бюлетень Ін-ту богослов. термінології та перекладів. Львів. богослов. академія. Львів, 1998.
- 48.Оголевець А. В. Олександр Блок українською мовою. Теорія и практика перевода. Київ, 1986.
- 49.Одрехівська І. М. Внесок професора В. Коптілова в історію українського перекладу та перекладознавства другої половини ХХ сторіччя: дис. ... канд. філол. наук; спец. 10.02.16 – перекладознавство. Львів. нац. ун-т ім. І. Франка. Львів, 2015

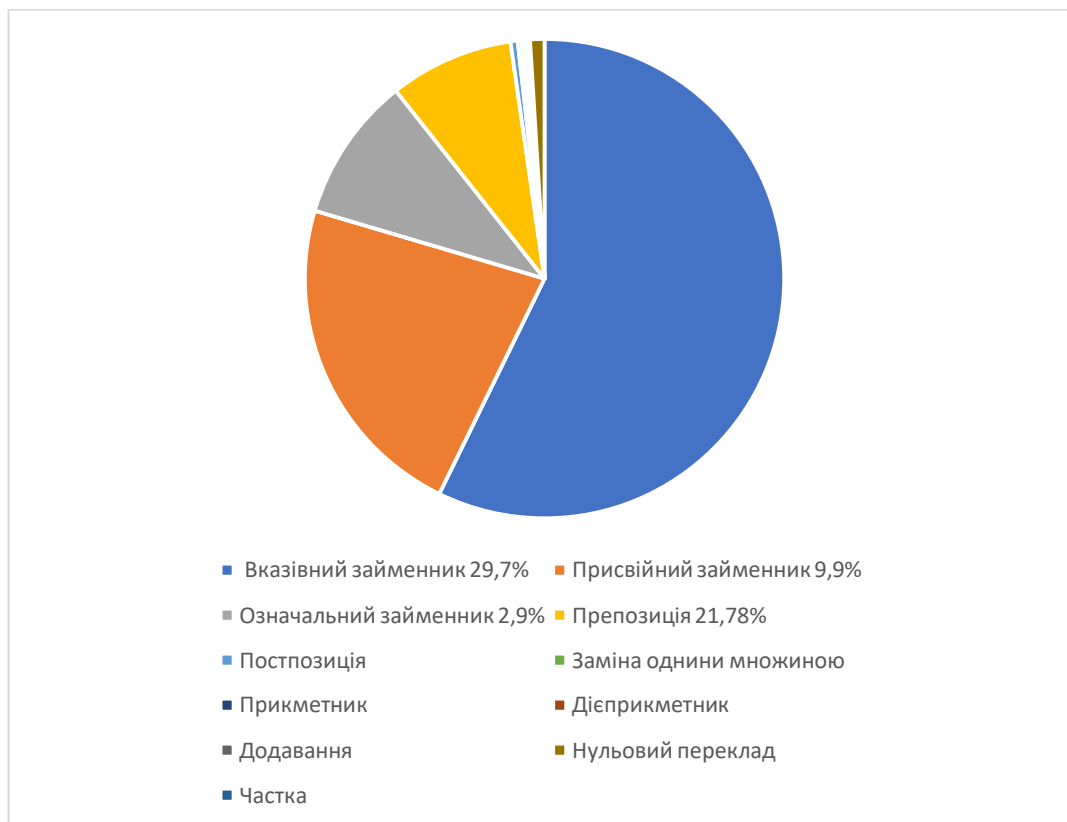
50. Попович М. М. Детермінованість/недетермінованість іменника в мовленні (на матеріалі французької мови): автореф. Дис. На здобуття наук. Ступеня докт. Філол. Наук: спец. 10.02.05 «Романські мови» . К., 2001.
51. Папина А. Ф. Текст : его элементы и глобальные категории : учебник для студентов, журналистов и филологов. М. : Едиториал УРСС, 2002.
52. Погребенник Я. Д. Проблема точності й адекватності перекладацького почерку. Українське літературознавство. Львів, 1983.
53. Потебня А. А. Мысль и язык. Киев: Синто, 1993.
54. Рильський М. Зібрання творів: у 20-ти томах. Т.16. К., 1987.
55. Ребрій О. В. Сучасні концепції творчості у перекладі. Харків. нац. ун-т ім. В. Н. Каразіна. Харків, 2012.
56. Селіванова О. О. Актуальні напрямки сучасної лінгвістики. К.: Фітоцентр, 2002.
57. Сидоренко С. І. Внутрішньомовний переклад: види та функції. Луганськ: Вісник Луган. нац. ун-т ім. Т. Шевченка, 2012
58. Стрига Е. В. Лексичні засоби виділення теми і реми в англійській та українській мовах. Записки з романо-германської філології. Вип. №2, 2014.
59. Хемінгуей Е. *По кому подзвін*. Переклад М. Пінчевського. К.: Вид-во «Вища школа», 1985.
60. Чайковська Т. В. Труднощі художнього перекладу. Сучасні наукові дослідження, 2006.
61. A Comprehensive Grammar of the English Language / [Quirk R., Greenbaum S Leech G., Svartvik J.] - London and New York: Longman, 1992
62. Al-Masri, Hanada. Translation and Cultural Equivalence. Journal of Language & Translation, 2009.

63. Chesterman, Andrew. *Memes of Translation: The Spread of Ideas in Translation Theory*, 1997.
64. Colleen Hoover. *Verity*. Allusion Graphics LLC, 2018.
65. Christophersen P. *An Advanced English Grammar*. The Macmillan Press Limited, 1980.
66. Espersen O. *Essentials of English Grammar*. 1983.
67. Ilyish B.A. *The Structure of Modern English*. 1971.
68. Gutt, Ernst-August. *Pragmatic Aspects of Translation: Some Relevance-Theory Observations*. Ed. by Leo Hickey, 2008.
69. Leech G., Svartvik J. *A Communicative Grammar of English*. 1983.
70. Hawkins P. *The girl on the train: A Novel*. Doubleday, 2015.
71. Henry O. *100 Selected Stories*. Wordsworth Edition Limited, 1995.
72. London J. *The Call of the Wild*. Pocket Books, Inc., 1959.
73. Rayevska N.M. *Modern English Grammar*. Головне вид-во «Вища школа», 1976.
74. Swan M. *Practical Usage of English*, 1984.
75. Quirk R., Greenbaum S., Leech G., Svartvik J. *A University Grammar of English*. The Macmillan Press Limited, 1982.

ДОДАТКИ

Додаток 1

Додаток 2

